

TMMOB JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI
19. ULUSLARARASI JEOFİZİK KONGRESİ
(23-26 KASIM)

NÜKLEER ENERJİ PANELİ

Mayıs, 2011

Editör;

Metin ALTAY

JFMO Yönetim Kurulu Başkanı

Düzenleme;

Fatmanur KARAMAN – *Sevda GÖREN*

Kapak Tasarım;

Gökhan DUMAN

TASARIM-BASKI:

Kardelen Ofset Matbaacılık Tanıtım Hizmetleri San. Ltd. Şti.

İncesu cad. 96'lar Apt. No:6/Y Kolej-Ankara

Tel/Faks :0312 432 13 78 – 432 23 78

e-mail: kardelenofset@gmail.com

TMMOB
JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI
XIII. Dönem Yönetim Kurulu

Metin ALTAY

Yönetim Kurulu Başkanı

T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü

İş Tel: 0312 415 85 32

e-posta: maltay@kgm.gov.tr

Tuncay Arif KAYMAZ

Yönetim Kurulu II. Başkanı

TPAO Genel Müdürlüğü

İş Tel: 0312 207 23 11

e-posta: takaymaz@tpao.gov.tr

Metin ÇETİN

Yönetim Kurulu Üyesi, Yazman

Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü

Cep Tel: 0533 612 76 92

e-posta: metin4tr@yahoo.com

Tuncer SEYMEN

Yönetim Kurulu Üyesi, Sayman

TPAO Genel Müdürlüğü

İş Tel: 0312 207 23 37

e-posta: tseymen@tpao.gov.tr

Asaf Timur KUTLU

Yönetim Kurulu Üyesi

TPAO Genel Müdürlüğü

İş Tel: 0312 207 22 35

e-posta: atkutlu@tpao.gov.tr

Derya POLAT

Yönetim Kurulu Üyesi

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

İş Tel: 0312 287 26 80 dahili 1540

e-posta: polat@deprem.gov.tr

Mithat AYDIN

Yönetim Kurulu Üyesi

MTA Genel Müdürlüğü

İş Tel: 0312 201 15 16

e-posta: mithataydin@yahoo.com

Sunu

Değerli meslektaşlarım ;

23-26 Kasım 2010 tarihinde 19.cusunu gerçekleştirdiğimiz Uluslararası Jeofizik Kongre ve Sergisinin birinci gününde akademisyenler, gazeteci, ve siyasi partilerimizin enerji konusundaki temsilcileri ile NÜKLEER ENERJİ panelini gerçekleştirdik.

Enerji, ülkelerin ekonomik ve toplumsal gelişmelerinin vazgeçilmez girdisi ve gereksinimidir. Enerji kaynaklarına ve bu kaynaklardan elde edilen enerjiye erişim, ülkelerin gelişim düzeylerini olduğu kadar, ekonomik ve ulusal güvenliklerini de doğrudan etkileyen, yaşamsal bir olgudur.

Bunun yanı sıra; kesintisiz, ödenebilir, temiz ve kaliteli enerjiye erişebilmek, ayrımsız tüm insanlar için, su ve hava kadar gerekli bir insanlık hakkıdır. Buna karşın halen dünyada 1.5 milyar insan elektrikten, 2.5 milyar insan ticari enerji kaynaklarına erişimden yoksundur.

Bugün dünyada enerji tüketimi; çok büyük oranda petrol, doğal gaz ve kömürle karşılanmaktadır. Bu gerçek, bir yandan kısıtlı coğrafyalara yoğunlaşmış olan söz konusu kaynaklara erişebilmek için sıcak ve soğuk savaşlara yol açan bir sürecin alt yapısını oluşturmaktadır. Diğer yandan ise, bu kaynakların üretimlerinden tüketimlerine uzanan zincirde yaydıkları sera gazları, gelecek nesilleri tehdit eden küresel ısınmaya ve iklim değişikliklerine yol açmaktadır. Önümüzdeki yıllar, daha temiz ve yenilenebilir kaynakların ve temiz yakma teknolojileri kullanımının giderek artan oranda etkin olması için tüm ülkelerin ortak çaba göstermesi ve önceki yıllardan daha sorumlu davranması gereken yıllar olacaktır. Buna karşın, büyük tüketici ülkelerin ihtirashlı politikaları, fosil kaynakların yoğunlaştığı bölge ve ülkeleri işgale ve masum insanların katline neden olurken, bu beklentilerimiz fazla iyimser kalmaktadır.

Ülkemiz ise, yıllardan beri enerjide büyük oranda dışa bağımlı olan ve enerji sorunu giderek derinleşen bir ülke konumundadır. Enerjide, ithalata bağımlılıkta en önemli iki kaynak, petrol ve doğal gazdır. Birincil enerji tüketiminde yaklaşık % 70 oranında dışa bağımlı bir ülke konumdadır. Petrolde dışa bağımlılığımız % 92, doğal gazda % 98'e ulaşmış durumdadır.

Enerji tüketimimizde petrol ve gazın ağırlığının hızla azaltılması, yerli üretimin artırılması ve bu kaynakların mevcut durumdan çok daha verimli kullanılması zorunludur.

Kongremizin, enerji ana başlığı ile birlikte temel teması olan nükleer enerji konusunda da temel saptamalar yapmamızda yarar vardır. Nükleer enerji, halen dünya enerji tüketiminde yaklaşık % 5, elektrik tüketiminde ise % 14'lük bir pay almaktadır. Uzun süreden beri petrol ve gaz fiyatlarının yüksek seyretmesi nedeniyle, kimi ülkelerde nükleere yönelik yeni bir ilgiden söz edilebilir. Diğer yandan ise, gerek ilk yatırım maliyetlerinin çok yüksek olması, işletme güvenliğine yönelik duyarlı kamuoyu tepkileri, nihai atık sorununun çözülememiş olması, nükleer santral söküm ve atık maliyetleri ve nihayet terör faaliyetlerinde kullanılma riski gibi nedenlerle, nükleere yönelik ciddi bir karşıtlık da söz konusudur.

Enerji bağımlılığını azaltmak ve enerjiyi çeşitlendirmek isteyen hükümetimiz nükleer enerji santralleri kurma hazırlığı içindedir. Tarihsel olarak baktığımızda Türkiye'nin nükleer serüveni tam anlamıyla bir fiyaskoyla sonuçlanmıştı. Bugün yapılan çalışma ile dördüncü kez nükleer enerji santrali kurma girişiminde bulunmaktadır. Bunun birincisi, 1960'lı yıllarda başlamıştır.

Panelimizin konusunu Nükleer Enerji seçerek siyasileri, bürokratları kamuoyunu ve meslektaşlarımızı bu konu ile bilgilendirmeyi amaçladık. Kamuoyunun hassas olduğu bu konuda konunun uzmanları ile siyasi parti temsilcilerimizi bir panelde buluşturarak Nükleer Enerjinin esrarlı havasını biraz aydınlatmaya çalıştık.

Kamu yararına hizmet üreten TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası olarak kamuoyunu , meslektaşlarımızı Nükleer Enerji konusunda bilinen-bilinmeyen ,doğrular-yanlışlar konusunda bilgilendirme amacıyla düzenlediğimiz panelimizin ve sonunda yayınladığımız bu kitapçığın siyasetçilere ve bürokratlara yön göstereceğini umarım.

Metin ALTAY

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası

Yönetim Kurulu Başkanı

19. Uluslararası Jeofizik Kongre ve Sergisi ; Nükleer Enerji Paneli
23-26 Kasım'da gerçekleştirildi.

Panelde;

Oturum Başkanı : Prof. Dr. Volkan EDİGER
(İzmir Ekonomi Üniversitesi)

Panelistler;

Dr. Soner AKSOY..... (AK Parti Kütahya Milletvekili)
Ali Rıza ÖZTÜRK..... (CHP Mersin Milletvekili)
Mehmet GÜNAL..... (MHP Antalya Milletvekili)
Dr. Özdoğan YILMAZ ..... (Anatolian Geophysical)
Yılmaz BEKTUR..... (TAEK)
Melih OKUR ..... (Gazeteci)

TMMOB
JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Volkan EDİGER
(İzmir Ekonomi Üniversitesi)

OTURUM BAŞKANI (Prof. Dr. VOLKAN EDİGER)- *On iki yıl Cumhurbaşkanlığı Enerji Danışmanlığı görevinde bulundum. Üç Cumhurbaşkanı ile beraber çalışma fırsatını elde ettikten sonra, ocak ayında emekli oldum. Şu anda İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde enerji birimiyle ilgili çalışmalar yürütmekteyim. Bir enerji mastır programı başlattım, çalışmalarımızı orada yürütüyoruz.*

Öncelikle, bana bu Panel Yöneticiliği görevini verdikleri için Jeofizik Mühendisleri Odası'na teşekkür ediyorum. Son derece başarılı geçtiğini gördüğünüz kongrenin, yine aynı başarıyla sona ermesini de diliyoruz.

Bugün çok değerli altı panelistimiz var. Konu son derece önemlidir. Salonun yoğunluğundan bunu rahatlıkla anlayabiliyoruz. Müsaade ederseniz kısa bir şekilde Türkiye'nin nükleer enerji serüvenini özetlemek isterim. Sonra da panelistlere söz vereceğim.

Şimdi, tek kelimeyle söylemek gerekirse, Türkiye'nin nükleer serüveni tam anlamıyla bir fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Tam dört kez biz bu işin deneyimini yaptık ve şu anda yaptığımız girişim, nükleer enerji santrali kurma girişiminin dördüncüsüdür. Bunun birincisi, 1960'lı yıllarda başlamıştır. 60'lı yılların sonunda 300 megavatlık bir santralin Mersin Akkuyu'da kurulmasıyla ilgili olarak Küçükçekmece'deki Nükleer Araştırma Reaktörünün kuruluşu dönemine rastlar. 1967-1974 arasında tam yedi yıl çok çeşitli faaliyetler yapılmıştır. Fakat bu ilk girişim başarıyla sonuçlanamamıştır.

İkinci girişimimiz 1983'te Turgut Özal döneminde olmuştur. Dönemin Başbakanı Turgut Özal nükleere gerçekten önem vermiştir ve kurmayı arzu etmiştir. Mersin Akkuyu'da bu sefer 600 megavatlık bir santrali yeni oluşan bir yap-işlet/devret modeliyle gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Fakat 1987'deki Çernobil kazasından sonra bir on yıllık süreçte dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de nükleer konusu rafa kalktığından, bu ikinci deneme de ihale aşamasına bile geçilemeden başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Üçüncüsü, en feci olan bu girişimdi. 1998 yılında denenmiştir. Bu sefer gerçekten ihale yapılmıştır. Buna ABD-Japonya ortaklığı Westinghouse- Mitsubishi Konsorsiyumu. Kanada'nın Kandu firması ile, Almanya ve Fransa ortaklığı MPI'dan oluşan üç firma teklif vermiştir. Fakat ülkemizin bu ilk nükleer ihalesi de 25 Temmuz 2000'de dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'in yaptığı Bakanlar Kuruluyla iptal edilmiştir. Kendisi "Nükleer enerjinin planlanandan çok pahalı olduğu gerekçesiyle vazgeçilmiştir." Bu açıklama birçok insanı mutlu etmemiştir. Ondan sonra, bu beyaz enerji operasyonu bunu oldukça ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. 98 ihalesi gerçek anlamda bir fiyaskodur.

Şimdi, dördüncüsünü deniyoruz. Bu denediğimiz ihaleyi mevcut hükümet yeni bir bakış açısıyla ele almıştır. 2007 yıllarında bir nükleer kanunu geçirilerek, daha sonra ihaleye çıkmayı arzu etmiştir. Çıkan kanun da Cumhurbaşkanı Sezer tarafından birkaç gerekçeyle ki, bunların birincisi *santrali kuracak şirketin yapısı, denetimi, insiyatifin özel sektöre tamamen verilmesi ve sökülüm giderlerinin Hazineye kalması* gibi hususlara karşı çıkarak, Mayıs ayında tekrar Mecliste bir kez daha görüşülmek üzere Sayın Cumhurbaşkanı iade etmiştir.

Mecliste ele alınan bu yasa 9 Kasım 2007 tarihinde kabul edilmiştir. Bu yasa şu anda yürürlükte bulunan 5710 sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesiyle, Enerji Satışına İlişkin Kanun, Kasım ayında Resmi Gazetede de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Daha sonra, TEDAŞ tarafından Mersin Akkuyu'da bir ihaleye çıkılmış, bu ihalede on üç yerli ve yabancı firma şartname satın almıştır. 28 Mart 2008'de başlayan bu ihale sürecinde on üç firmanın sadece altı tanesi 24 Eylül 2008'de gerçekleştirilen ihaleye başvurmuş, fakat daha da acısı, altı tanesinden beş'inin verdiği zarfın içinde "**Çok teşekkür ederiz**" ibaresi çıkmıştır. Bunlardan sadece birinde Atom Storey Export Inter Rus firması ile Inter Rao Rus firması konsorsiyumu ve Türkiye'den de Ciner Holding'e ait Park Teknik Ortak Girişiminin teklifi çıkmıştır.

Bundan sonra son derece ilginç bir süreç yaşanmıştır. 2008'in Aralık ayında TAİK çıkan zarfların değerlendirilmesini yapmış ve bu firmaya 18 Ocak 2009'daki açıklamasıyla 21,16 ABD Sent/kw saate

üzerinden anlaşma yapılacağını deklare etmiştir. Fakat daha da garip bir şey olmuş. Bir , iki ay sonra 12 Şubat'ta TEDAŞ Genel Müdürü bu firmayla pazarlık yaptıklarını ve fiyatın 15,35 ABD Sent/kw saate revize edildiğini açıklamıştır. Buna birçok kişi Türkiye'de karşı çıkmıştır. Böyle bir yetkinin verilmediğini ve yapılanın yasal olmadığını, tek bir firmayla ihale olmayacağını, özellikle çıkan fiyatlarda bir pazarlık yapılması konusunun gündemde söz konusu olamayacağını söylemişlerdir.

En son, 27 Ağustos 2010'da Bakanlar Kurulu Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle, Rusya Federasyonu Hükümeti arasında Akkuyu Sahası'nda bir nükleer güç santralinin tesisine ve işletimine dair işbirliğine ilişkin anlaşmanın onaylanmasını gerçekleştirmiştir. Bu 6 Ekim 2010 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak, yürürlüğe girmiştir. Şu anda bulunduğumuz durum Rus firmasına Mersin Akkuyu'da bir santralin yapılmasıyla ilgili olarak her türlü yasal süreç tamamlanmış durumdadır.

Aynı yasa Rus Parlamentosu Duma'da geçtiğimiz günlerde onaylanmış ve o iş bitmiştir. Ondan sonra, Hükümetin Sinop'ta ikinci bir santral yapılması üzerine Güney Kore firmasıyla çeşitli görüşmeler yaptığını ve bunun da henüz sonuçlanmadığını biliyoruz. Şimdi, bunları bütün ayrıntılarıyla panelistler açıklayacaklardır.

Ben bu girişi yaptıktan sonra, nükleer santral konusunun artıları ve eksileri olan bir konu olduğunun altını çizmek isterim. Bir taraftan bakarsanız, nükleer santralin olumlu birçok yanı vardır. Örneğin, çevre dostu olması, karbondioksit emisyonunda çok ciddi azaltmaların olması, kesintisiz çalışabilme özelliğinin olması ve ülke enerji sistemi içinde baz yükü dediğimiz sistemi oluşturabilecek en sağlıklı yapılardan birisi olması.

Elektrik maliyetinin 4-5 sent civarında olması, diğerlerine göre oldukça ucuz olması ve bu Kyoto gibi anlaşmalar çerçevesinde fiyatların daha da makul hale gelme olasılığının bulunması, fiyatların petrol ve kömüre göre çok değişken olmaması, mümkün olduğu kadar oldukça istikrarlı gitmesi ve yakıt konusunda rezervler itibarıyla dünyada herhangi bir sıkıntının bulunmaması; yakıt maliyetinin toplam maliyete oranının diğer kömür ve diğer fosil yakıtlara oranı oldukça düşük olması ve fosil yakıtlar yerine kullanıldığı için, dışa bağımlılığın azaltılması bunun artı yanlarıdır.

Eksi yanları; birçok nükleer muhalifleri tarafından dile getirildiği gibi, ilk yatırım maliyeti çok yüksektir. Reaktör maliyetleri 2,5-3 milyardan daha aşağıya mal olmamaktadır. Güvenlik çok önemli bir konudur. Biz

bunu Amerika'daki bu Frames Aynet'te ve Çernobil'de yaşadığımız gibi, güvenlik konuları ve bakım onarım gibi konularda çok büyük bilgi ve deneyime gereksinim duyulmaktadır. Atıklar, çok çok ciddi bir sorundur. *Radyoaktif atıkların bertaraf edilmesi zor, maliyetli ve tehlikelidir.* Bunu Amerika Birleşik Devletlerinin Yucca Dağı'ndaki tecrübesinden çok iyi biliyoruz. Yakıt konusunda sayıları çok az olan yakıt üretici ülkelere bağımlı olmak ciddi bir sorundur. *Uluslararası denetimin çok fazla olmaması, yerel insiyatifin asgari düzeyde kalması yine eleştirilmektedir. İleri teknoloji olmaları yüzünden, teknoloji transferinin genellikle sınırlı kalması bir diğer dezavantajdır.*

Son olarak da, *çevre ve sağlık konuları nedeniyle kamuoyunda çok ciddi bir negatif imajı vardır.*

Şimdi, ben değerli panelistlere söz vereceğim. Kendi görüşlerini ifade edecekler, açıklayacaklar. Aslında, benim panel düzenim farklıydı, ama Sayın Dr. Soner Aksoy saat 15.00'da Mecliste bulunması gerektiğinden, ben ilk sözü ona vereceğim. Aslında, iktidar partisinin temsilcisi olması hasebiyle bana göre en son konuşup, bütün sorulara cevap vermesini beklerdim. Ama, Sayın Büyüğümüze Meclise yetişmesi için ilk sözü verelim.

Sayın Dr. Soner Aksoy, enerji dünyasının çok iyi bilinen simalarından birisidir. Kendisi; İstanbul Teknik Üniversitesi Makina Mühendisliği Fakültesi mezunudur. Doktorasını Gazi Üniversitesinden yine Makina Bölümünden almış. DPT'de Uygulama Genel Müdürlüğü Proje Değerlendirme Uzmanı; Sanayi ve Ticaret Bakanlığında çalışmış ve uzun süredir de ikinci dönemde Sayın Dr. Aksoy milletvekilliği görevini yürütüyor.

Kendisi AK Parti Kütahya Milletvekilidir ve aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi Sanayi Ticaret ve Enerji Tabii Kaynaklar Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Başkanlığı'nı da geçen dönem başarıyla yürütmüştür. Yedi sene süreyle Komisyon Başkanlığı'nı yürütmüştür.

Şimdi, kendisine söz veriyorum, Sayın Aksoy buyurun.

AK PARTİ KÜTAHYA MİLLETVEKİLİ (Dr. SONER AKSOY)- Sayın Başkan, çok muhterem panelist arkadaşlarım ve değerli dinleyiciler, muhterem hazirun; sözlerime başlarken, bu toplantıyı tertip edenlere şükran borçlu olduğumu ifade etmek isterim. Hem beni davet ettikleri için hem de Türkiye'nin enerjile alakalı bilgi politikalarına önemli katkı sağlayacağına inandığımdan bu çalışmaların her zaman yararlı

olduđu dűşüncesiyle, emeđi geçen herkese Tűrkiye olarak, birey olarak Őukran borçluyuz.

Efendim, Meclis çalıřmalarımız 15.00’da bařlıyor. Benim de bugűn Mecliste gűrevlerim var. Bu bakımdan, erken ayrılmak durumunda kalıyorum. Sayın Bařkanım bu yűnűyle bana űncelikle sűz verdi. Kendisine de műteřekkirim.

Nűkleer enerji konusu bařlı bařına bir konu olmakla beraber, Tűrkiye’imizin gűndemine geliřinin ana maksadı, Tűrkiye’deki arz gűvenliđini artırmaktır. Yani, enerjiyi çeřitlendirmek ve műmkűn olduđu kadar çeřitli enerji kaynaklarından elektrik enerjisini elde etmek suretiyle űlkemiz insanlarına ucuz, kaliteli ve sűrekli enerji temin edebilmenin bir alternatifi olarak sunulmuřtur.

Nűkleer Enerjinin tarihi geçmiřinden bahsettiler. Bu sűre içerisinde eđer daha űnceki yıllarda bařarılı olunup da, nűkleer teknoloji űlkemize gelebilseydi, bu tartıřmalar o zaman belki bitmiř olacak ve nűkleer enerjiyle alakalı çok űnemli gűzűken, űzellikle teknolojisi ve onun űrettiđi elektriđin kilovat saat olarak nimetlerine de kavuřmuř olacaktık. Ayrıca, bu teknolojiyi almanın sonuçları olarak, mutlaka deđerli bir yan sanayi ve bununla ilgili makine ve ekipmanlarla ilgili çok űnemli bir bilgi transferi de űlkemizde yapılmıř olacaktı.

Ama, hani zararın neresinden dűnerseniz, ne kadar erken dűnerseniz, o kűrdır hesabı içerisinde bugűn nűkleer enerji arayıřı içerisindeyiz.

Bugűn bűtűn dűnya űlkeleri nűkleer enerji arayıřı içerisinde. űnkű, bugűn içinde bulunduđumuz řartlarda dűnyada hakim olan fosil enerjilerin bu global ısınmaya ve iklim deđiřiminde en bűyűk role sahip olduklarını bildiđimiz için, emisyon deđerleri son derece dűřűk olan veya olmayan enerji kaynaklarına dođru çok ciddi bir yűnelme vardır. Bu yűnelmenin de etkisi altında nűkleer teknolojilerin dűrdűncű nesile dođru gidiyor olmaları ve birtakım son teknolojilerin de katkılarıyla daha gűvenilir bir kaynak haline gelmiř olmasındandır. Ayrıca sűrekli bir enerji kaynađı olması nedeniyle bűtűn dűnya űlkelerinin tercih ettiđi bir kaynaktır.

Bugűn, dűnya enerji konseylerinin veya bununla ilgili olan bűtűn grupların tavsiye ettikleri enerji politikalarındaki ű ana direktten birisidir. Nedir bu ana direkler? Kısaca bundan bahsedelim.

Bunun birincisi; *yenilenebilir enerjidir*. Bütün dünyada yenilenebilir enerjiye karşı fevkalade önemli bir girişim ve atılım söz konusudur. Hatta, iddialar yapılmaktadır ki, yenilenebilir enerji çağı başlamıştır. Bir çağ gelmektedir. Şu anda biz bu çağın eşliğindeyiz. “Bu çağı yakalamak zorundayız” denilmektedir. Bunun sebebi de şudur: Neden bu çağ olarak ortaya çıkıyor? Bunun en büyük sebebinin teknoloji olduğu kanaatindeyim. Çünkü bu çevre yönüyle fevkalade önemli bir pencere açmaktadır. Global ısınmayla alakalı kurtarıcı enerji üretiminde ciddi bir kaynak olmakla beraber, temin edilmesi, ıleriye dönük hayatımızın bir parçası haline getirilmesi yönüyle, yenilenebilir enerjinin içerisinde bulunan teknolojinin sahiplenilmesi adıyla bu bir çağdır; yeni bir çağdır.

Bu çağı yakalayamazsanız, bundan on,yirmi sene sonra bugün yenilenebilir enerjide hâkim olan teknolojilerin çok daha vuslatla gelişeceği, çok daha büyük adımlarla ilerleyeceği iddia edilmekte ve bunları yakalamak için o zaman çok daha büyük **know-how**’lar üremek zorunda kalınacağı ifade ediliyor. Tıpkı bizim sanayi devrimini yakalayamadığımızdan pek çok sanayide bilim ve teknoloji için birtakım bedeller ödediğimiz gibi. Bilim çağını tam yakalayamadığımızdan elektronik çağı için birtakım bedeller ödemekteyiz.

Biz bunların hepsini aradan yakaladık. Ama enerjinin Türkiye’de çok frapan olduğu, çok konuşulduğu, parladığı bir dönemde bu yeşil enerji çağının, yeşil ekonomi çağının başlıyor olması ve kendimizi tam ortasında bulmuş olmamız gecikmemiş olmamız büyük bir avantaj olarak telakki ediliyor. Eğer, bu enerjinin içine girebilirsek, teknolojisine de sahip olabiliriz.

Bunu niçin söylüyorum? Enerji politikalarında devamlılık ve istikrar, o enerjiyi üreten kaynağın teknolojisine de sahip olmakla mümkündür. Mesela, nükleer enerjiye şu anda çeşitli şekillerde sahip olabiliriz. Ama teknolojinin sahibi olmamak demek, bir noktada bir tarafımızın eksik olduğunu gösterir. Mesela, biz bugün akışkan yataklı, çok önemli kömür kazanlarının imalatını da yapamıyoruz. Evet, termik santral yapabiliyoruz, ama bu kazanı ve ona bağlı tribünü yapamıyoruz. Doğal gaz santrali açıyoruz. Onun tribünlerini imal edemediğimiz için, acaba bu santral, “buradan ürettiğimiz enerji ne kadar bizimdir?” konusu bizi ne yapmaktadır? Büyük bir problem olarak önümüzde durmaktadır. Hatta hidrolik santrallerimiz var bizim. Çok büyük kaplan tribünleri dediğimiz birtakım tribünleri çevirmektedir.

Bu tribünleri şu anda imal edemiyoruz. Barajımız var, suyumuz var, akıyor ama tribünümüz yok. Şimdi, ne derece biz bu noktada bu enerjiye hâkimiz? Çünkü enerjiyi üretirken, bunun maddi imkânlarının yanında, teknoloji ve finansman gibi iki tane dışsal parametre de bizim olmalı veya bunları kolay temin edebilmeliyiz.

Bu yönüyle, yenilenebilir enerji bize yeni bir kapı açmakta ve yeni bir çağ olarak ortaya çıkarken, “gelin içimize girin, bunu yakalayın, yakalayabilirsiniz“ demektedir. Şu anda teknoloji çok fazla gelişmiş değil. Sadece, güneş enerjisinde, fotovoltaiik sistemlerde birtakım problemler var. Onun üstünde de çalışan pek çok üniversitemiz ve pek çok Ar-Ge kurumlarımız var. Nano teknoloji üstünde çalışanlarımız ve Nano teknoloji konusunda bir enstitümüz var. Burada da çok önemli gelişmelerimiz var.

Bunları birleştirdiğimiz zaman, biz bu çağı yakalayabiliriz. Bu yönüyle denilmektedir ki, “2100 yılında dünyamızın elektrik enerjisinin tamamı güneşten üretilecektir” diye iddia edilen senaryolar var.

İşte, o günlere doğru Türkiye'nin gideceğini düşünecek olursak, bu teknolojiyi ve bu çağı yakalamak, bizim için mümkündür. O bakımdan, üç ana direktan birincisi yenilenebilir enerji konusunda arz güvenliği açısından çok ciddi adım atmamız lazım.

İkincisi; *enerji verimliliği*yle alakalı politiklardır. Biz bununla alakalı gerekli yasal düzenlemeleri yapmışızdır. Hukuki bazı mecburiyetler getirmişizdir. Bunları yakinen biliyorsunuz. Bu konuya fazla girmek istemiyorum. Ama hepimizin bildiği bir konu ve enerji verimliliği konusunda da hakikaten şu anda çok büyük Ar-Ge'ler yapılmaktadır. Her sahada, enerjiyle alakalı tasarruf edici enerji mühendisliği bilimi gelişmektedir.

Türkiye'de bununla alakalı üniversitelerde açılımlar ve bunlarda da çok önemli gelişmeler vardır. Ama dediğim gibi, biz bir çağı yakalama hamlesi içerisinde olmadığımız için, bunlar orada çalışan hocaların inisiyatifleri altında kalmaktadır. Politikamızın içerisine bunu da almak zorundayız.

Bir diğer önemli politika da; bugün herkesin nükleer enerjiye doğru kaymasıyla ilgili husustur. Bizde nükleer enerjide bugüne kadar başarısızlıkların nedeni *tabiki teknolojinin olmayışı*, finansmanımızın olmayışı çok önemli rol oynamıştır. Bunun ötesinde üçüncü bir konunun

da rol oynadığını düşünerek, biz o üçüncü konunun da nükleer enerjiyle alakalı hukuki platformunun olmayışını düşündüğümüz için, bir hukuki platform hazırladık. Mesela, bugün Petrol Piyasası Yasası var. Petrol piyasasını tanzim ediyor. Yani, milyonlarca insanın yararlandığı bir piyasayı tanzim eden bir yasamız var. Elektrik Piyasası Yasamız var. Doğalgaz Piyasası Yasamız var. Niçin, Nükleer Enerjiyle alakalı bir yasamız olmasın? Tabii, bu yasayı da çıkartmış bulunuyoruz.

Biz bunu da dördüncü bir şık olarak, bizim ülkemizde de zikredilmesi gereken *dördüncü ayakta serbest piyasa ekonomisinin sürekliliğini ve mevcudiyetini ve yaygınlığını düşünmek* olmalıdır. Yani, rekabet ekonomisi enerji sektöründe de yer almalıdır. Bu halkın lehinedir. Rekabet ne kadar olursa, elektrik fiyatlarının o kadar kolay düşeceğine inanıyoruz.

Bunun için, elektrikte bir piyasa oluşturuldu. O piyasada efendim, saatlik, günlük elektrik alımları yapılmakta, kum dediğimiz piyasa Mali Uzlaştırma Kurumundan fiyatlar alınıyor ve oradan halkımıza dağıtmaya çalışılıyor ve böylece bir borsa oluşturuluyor. Bu borsada fiyatlar mümkün olduğu kadar üst taraflara çıkamıyor.

Bunu biz doğal gazda da yapmalıyız. Türkiye doğal gazda bir doğal gaz borsası oluşturabilecek bir merkezde bulunmaktadır. Biraz önce arkadaşımızın anlattığı gibi, Türkiye'nin her tarafından geçen o boruların Ankara'da bir doğal gaz borsasında birleşmesi, malı olanın bu borsaya malını getirmesi, almak isteyen de bu borsadan malını alması gerekir. Böyle bir doğal gaz borsasını mutlaka tahakkuk ettirmemiz gerekir.

Bunun zaman içerisinde olabileceği kanaatindeyim. Bu başlı başına yeni bir öneridir; şahsi önerimdir. Çok yerde söylemişimdir, ama henüz şu anda pek fazla itibar görmedim bu noktada; ama ben bunun zaman içinde itibar görebileceğine inanıyorum. Çünkü biz sadece bir köprü değil, bir terminal olma iddiasında olan bir ülkeyiz. Terminal olduğunuz zaman, borsada olmak zorundasınız.

Bunların detaylarına girmek istemiyorum. Bunlar enerji politikalarının rükünleri olduğu için, kısaca bahsettim. Ama esas konumuz nükleer enerjidir, biz de nükleer enerjide, nükleer enerjiyle alakalı yatırımları yapacak kişilerin hukuki bir altyapısı olması için bir yasal düzenleme yaptık.

Çıkartmış olduğumuz yasanın içerisinde ki, bazı maddeleri Sayın Cumhurbaşkanı, daha önceki Cumhurbaşkanımız maalesef, özel sektörle alakalı olan kısımları iptal, değiştirilmesini istediler. Sayın Başkanım da bahsettiler. Burada meydana gelen bazı rötuşlar özel sektörün bu sahaya girişini engellemiştir. Biz nükleer enerji santralinin de kömür santrali gibi özel sektör tarafından veyahut hidrolik santral gibi özel sektör tarafından yapılabileceğine inanıyoruz. Ben şahsen böyle inanıyorum. Ama gerek muhalefet olsun, gerekse Türkiye’imizde değerli bilim adamları, bazı bu işten anlayan kişilerin bir kısmı konunun çok stratejik olduğunu ve bu stratejik konunun özel sektöre bırakılamayacağı şeklinde görüşleri var. Ben bunlara şahsen katılmıyorum.

Özel sektör bu işleri çok rahatlıkla, bütün dünyada olduğu gibi yapabilir. Örnekleri vardır, misalleri vardır. Giderler, konsorsiyumları oluştururlar, teknoloji getirirler, paraları temin ederler. İstenilen teknolojiyi de temin ederler. Bizim bir nükleer enerji kurumumuz, Atom Enerjisi Kurumumuz vardır. Dünya Atom Enerjisi Kurumu vardır. Bu kurumlardan lisanslar, okeyler alınır ve orasının koymuş olduğu koşulların içerisinde bu santraller seçilen ve lisans verilen alanlarda pekâlâ yapılabilir. Özel sektör bunu başarabilir. Çünkü bunun imali safhasındaki her adım kontrol ve denetime tabidir.

Birkaç cümleyle bitiriyorum, yani şunu söylemek istiyorum: Bu dördüncü ayak Türkiye’den aksamaktadır. Yani, nükleer enerji diyoruz, yenilenebilir enerji diyoruz, enerji verimliliği diyoruz, bir de serbest pazar ekonomisini de mutlaka katmamız lazım ki, halk bundan yararlınsın. Bunun için nükleer enerjide bizim bu imkânı sağlamamız gerekir. Ama bu şu anda tam kâmil manada yasada yer almamakla beraber, yine yasanın bazı maddelerinden yararlanarak, gerekirse özel sektör bu sahaya girebilir. Şu andaki yasal mevzuata göre, Sayın Cumhurbaşkanı’nın itirazıyla yapılan düzenlemeyle, özel sektörün iştahı ve önü bir noktada kesilmiş oldu.

Sayın Hükümetin de bu noktada Güney Kore, Rusya vs. veya ihale açmasıyla başlatmış olduğu eylemler de özel sektörün bu noktadaki girişimlerini geri plana doğru itmiştir. Onlar şu anda kömürle, rüzgârla, güneşle, vs. ilgilenmeyi tercih ettiler. Ama bizim imkânlarımız genişletildiği takdirde, özel sektörün de bunu yapabileceğine inanıyorum. *Ben şahsen, dünyada bu noktada ülkelerin yeniden nükleer enerjiye karşı bir alaka gösterdiklerini, şu anda yirmi ikiden fazla santralin*

yapılmakta olduğunu, dünyada dört yüz elliye yakın santralin işler vaziyette olduğunu; 1940'lı yıllardan bugüne kadar sadece ciddi üç kazanın olduğu; bunun dışında son derece emniyetli olduğunu, oksijen tüketmediğini, çevreyi kirletmediğini ve artıkları için de şimdi fevkalade yeni teknolojilerin geliştirildiği ve ayrıca artıkların tekrar rejenere edilerek, kullanılabilme imkânlarının olduğunu ileri sürerek, nükleer enerji santrallerinin ülkemiz için yüksek teknoloji olacağını; hem yan sanayi, hem ileri sanayi, hem bilim ve teknolojinin gelişmesine neden olacağı inancı içerisinde bunu önemsiyorum.

Sinopluların itiraz etmeleri var. "Nükleer radyasyondan korkuyoruz" şeklinde, ama Sinop'a beş, on mil ötede Rus denizaltıları gezmekte ve o her bir denizaltı da kilt nükleer santral bulunmakta ve dünyada buna benzer iki bine yakın nükleer denizaltı dolaşmaktadır. Eğer, kaza olacaksa, orada da olabilir ve oradan da insanlara çok büyük zararlar gelebilir. Ama risk her şeyde var, burada kontrollü bir risk söz konusudur ve tamamen kontrol edilmektedir.

Size arabada da bir risk vardır, ama siz frenle ve aklınızla bunu kumanda eder, kontrol eder, kazasız belasız gider gelirsiniz. O bakımdan, buradaki kaza ve risk meselelerini de son derece minimize ettiklerini ifade etmek suretiyle sözlerimi tamamlamak istiyorum. Sabırla dinlediniz, Sayın Başkan çok teşekkür ediyorum ve ben izin verirsiniz ayrılmak istiyorum.

OTURUM BAŞKANI- Estağfurullah, ama benim bir sorum var. Bütün buradaki izleyiciler adına sorduğuma inanacağım bir soru var. Biz sizi yıllardır yenilenebilir enerji savunucusu birisi olarak gördük ve bu konuşmanızda da nükleerden çok, yenilenebilir enerjiye ağırlık verdiniz. Yenilenebilirle, nükleeri nasıl bağdaştırıyorsunuz? Bunu bize bir izah eder misiniz; ikisi arasında bir çelişki var mı? Hem yenilenebilir, hem de nükleer destekçisi olunabilir mi? Birkaç kelimeyle lütfeder, cevaplırsanız. Buyurun efendim.

Dr. SONER AKSOY- Estağfurullah.

Yenilebilir enerji bizim kendi kaynaklarımızdır. Oksijeni tüketmeyen bir kaynaktır ve çok fazla Know-How ödememiz gerektirmeyen bir teknolojidir. Esip gitmektedir, akıp gitmektedir veya güneş bize gelmektedir. Bundan yararlanmamak demek, tamamen yanlış bir hadisedir. Bundan elbette yararlanacağız. Bunu akıllı olan her vatandaşımızın savunacağına inanıyorum. Ben kimsenin savunmaz olduğuna da inanmıyorum. Çünkü biz bu Yenilenebilir Enerji

Yasasını çıkartırken, komisyonda muhalefetle beraber, komisyondan bahsediyorum. Komisyonda bunu çıkartırken, komisyon üyelerimizin hiçbirinin itiraz etmediğini, hepsinin katkı sağladığını biliyoruz, inanıyoruz.

O bakımdan, bunda muhalefet ve iktidarın bir itirazı söz konusu değil. Ama nükleer enerji santraliyse, yine yenilenebilir enerji gibi çevreye zarar vermeyen, artıkları bugün kontrol edilebilen ve ileri bir teknoloji, yani siz bir noktada sınıf atlayacaksınız, ileri bir teknoloji sahibi olacaksınız ve enerjide tükenmez bir kaynağın sahibi olacaksınız.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Başkan, size göre öncelik olmalı mı sizce?

Dr. SONER AKSOY- Bunda bir sıralama söz konusu olamaz.

OTURUM BAŞKANI- Beraber olsun.

Dr. SONER AKSOY- Beraber olması lazım. Bunu da söyleyebileceğim bir tek cümle var, son bir cümledir. Nükleer enerjiyi istememdeki en önemli sebeplerden birisi, yani nükleer enerji bugün uranyumdan yararlanmak suretiyle bunun üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Ama Hindistan'da toryum üzerinde de bir santral kurulmuştur ve bunun hakkında gelişmeler vardır. Bunun radyasyonu ve tehlikesi daha azdır.

İleride, bundan yirmi-elli sene sonra, herhangi bardak parçasının veya herhangi bir başka materyalin de nükleer enerji malzemesi olarak kullanılabileceğini ve hiç çevreye zarar vermeyeceğini, bir risk meydana getirmeyeceğini ve bir radyasyon hadisesi meydana getirmeden bize enerji vereceğini düşünüyorum. Böyle bir teknolojinin ileride olmayacağını hiç kimse iddia edemez. Çünkü her cismin atomu vardır, nükleer özelliği vardır ve parçalanabilir.

Bugün için en kolay parçalanabilir diye uranyum bulmuşuz. Yarın başka bir malzemeyi bularak, parçalayabiliriz. Ama, ben bugünden en zor olan nükleer enerjide uranyumun parçalanmasının teknolojisini bilmezsem, yarın bir tahta parçasının da atomunun nasıl parçalanacağını hiç bilemem; hiç öğrenemem. Onun için, buna ne kadar erken girer, bu teknolojiye ne kadar erken nüfuz edersen, yarın belki otomobillere bile uygulanabilecek olan bu ileri teknolojinin sahibi olabilmem için bugünden bu teknolojiyi imal etmememiz gerektiği kanaatindeyim.

Onun için, ben hem nükleer enerji olsun istiyorum, hem yenilenebilir enerji istiyorum.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyoruz ve sizi uğurlayalım, sonra devam edelim.

Dr. SONER AKSOY- Ben teşekkür ederim, Allahaismarladık, müsaadenizle.

OTURUM BAŞKANI- Şimdi, iktidar partisinden kimse olmadan, biz konuşmamıza devam edelim.

Müsaade ederseniz, önce teknik iki konuşmacımıza söz vereceğim. Daha sonra medya temsilcisi olarak Meliha Hanıma söz vereceğim. Ondan sonra da, siyasi partilerimize dönüp, en sonunda da sizlerle karşılıklı sorularınızı cevaplamaya çalışacağız.

Şimdi, sözü Dr. Özdoğan Yılmaz'a bırakmak istiyorum. *Kendisi Universal Missouri Rolla'da lisans derecesine sahip jeofizikçidir. TPAO'da da uzun yıllar beraber çalıştığımız, sevdiğimiz bir arkadaşımız. Stanford Üniversitesinden master ve doktora derecesine sahiptir. Şu anda kendisinin sahibi olduğu Anatolian Geophysical Ltd.'de faaliyetlerini yürütmektedir.*

Özdoğan Bey buyurun.

Dr. ÖZDOğAN YILMAZ (Anatolian Geophysical)- Teşekkür ederim.

Muhterem misafirler, muhterem panelistler; hepinize iyi günler diler, saygılarımı sunarım.

Önce, dünya enerji profiline bir göz atarsak; fosil yakıtların çok önemli bir yüzde payı olduğunu görüyoruz. Petrol % 40 tüketim, doğal gaz % 23, kömür % 22 toplam dünyanın enerji ihtiyacının % 75'i fosil yakıtlardan karşılanmaktadır. Dünyanın fosil yakıtlara olan bağımlılığı % 75, yenilenebilir türden enerji dediğimiz türler ve nükleer enerjinin payları ise çok az yüzdelere sahip. Hidroelektrik % 7, nükleer % 7, jeotermal, güneş ve rüzgâr da % 1 veya onun altında.

Nükleer enerjinin yüzde payının düşük olmasının nedeni Volkan Ediger Hocamızın değindiği menfi hususiyetlerin yanında, fosil yakıtların çok ucuz bir kaynak olduğundandır. Fosil yakıtların rezerv miktarı hâlâ yüksektir.

Bugün dünyada, bugünkü tüketim oranıyla 45 yıl yetecek petrol, 65 yıl yetecek doğalgaz, 240 yıl yetecek kömür rezervi var.

Türkiye'nin enerji profiline bakarsak, son on yıl içerisinde Türkiye'nin enerji tüketimi 66 milyon ton petrol eşdeğer miktarından,

100 milyon ton petrol eşdeğeri miktarına; yani son on yılda %51 artış gösterdi. Bu tüketimin 30 milyon ton petrol eşdeğeri petrolden gelmekte ve bunun % 90'ı da ithal edilmektedir. Doğal gaz bu tüketim tablosu içinde 30 milyon ton petrol eşdeğere sahiptir. Bunun da % 99'dan fazlası ithal edilmekte. Kömür 30 milyon ton petrol eşdeğer miktarında tüketilmekte ve bunun da yüzde 70'i ithal edilmektedir. Şimdi, bu rakamlara bakarsak, Türkiye'nin ithal enerjiye olan bağımlılığı yüzde 80, hidroelektriğin tüketimdeki payı yüzde 10, toplam hepsi 100 milyon ton petrol eşdeğerdir. Bu tablo içerisinde nükleerin payı bildiğiniz gibi sıfırdır.

Dünya enerji profiliyle Türkiye enerji profilini karşılaştırsak, fosil yakıtlara bağımlılık çok yüksek. Dünya için % 75, Türkiye için % 90'dır. Şimdi, Türkiye'nin fosil yakıtlarına %90 bağımlılığını ve ithal enerjiye de % 80 bağımlılığını düşünürsek, çıkan sonuç Türkiye'nin fosil yakıtların dışında, alternatif enerjilere de yönelmesi gerekir. Jeotermal, güneş, rüzgâr ve nükleer vb. Ben hidroelektrik için çok heyecanlı değilim. Hidrolik enerjimizi, sularımızı tarım ve turizm için daha iyi amaçlar için kullanabiliriz.

Enerji konusunda çok önemli bir parametre vardır. Enerji yoğunluğu: enerji tüketiminin milli hâsılaya oranıdır. Burada ben bazı ülkeleri seçtim. 2003 yılının rakamları bunlar. Gördüğünüz gibi, ileri sanayileşmiş ülkelerde bu rakam düşük. Bu ne demektir? Yani, 1000 dolarlık milli hâsılayı üretmek için Japonya bir varil petrol tüketiyor. Ama bunun yanında Suudi Arabistan, 1000 dolarlık milli hâsıla üretmek için, 3.2 varil petrol tüketiyor. Bir ülkenin enerji yoğunluğu ne kadar düşük olursa, o ülkenin o kadar verimli olduğunu söyleyebiliriz. Bu tabloda önemli bir gözlem - bu benim için sürpriz oldu - Türkiye'nin enerji yoğunluk rakamı oldukça küçük - Enerji tüketiminde 1.2 ; dolayısıyla biz verimsiz bir ülke değiliz.

Ülkelerin nükleer enerjiye bağımlılığına bakarsak, 2000 yılı rakamlarını vereceğim.

Aşağıdaki tabloda nükleer enerjiden üretilen elektrik enerjisinin miktarını milyar kilovat saat cinsinden görüyoruz. Ortadaki sütunda o ülkelerin toplam elektrik üretimini görüyoruz. En sağda da nükleer enerjinin elektrik üretimindeki payını görüyoruz.

Dependence of Nations on Nuclear Energy in 2000

<i>Country</i>	<i>Electric Energy from Nuclear Energy (billion kwh)</i>	<i>Total Electricity Generation (billion kwh)</i>	<i>Nuclear Share (% National Total)</i>
France	395	514	79%
Ukraine	72	164	44%
South Korea	104	274	38%
Germany	162	538	30%
Japan	294	1,015	29%
Spain	59	212	28%
United Kingdom	82	356	23%
USA	754	3,800	20%
Russia	123	836	15%
Canada	69	577	12%

(Franchi and EIA Website, 2002)

Fransa'nın elektrik üretiminin % 80'ine yakını nükleer enerjiden gelmekte ve Fransa bu konuda bir başarı öyküsüdür. Sovyet rejiminin mirasından ötürü Ukrayna oldukça yüksek bir rakama sahip (% 44). Gelişmiş ülkeler için rakamlar oldukça yüksek. Almanya ve Japonya 2. Dünya Savaşını kaybetmelerinden ötürü, -özel statülerinden dolayı - elektrik enerjilerinin üçte bir miktarını nükleer enerjiden elde etmektedirler.

Enerji yatırımı, işletme ve bakım maliyetlerine bakarsak, bir tek rakam veremiyoruz, bir aralık verebiliriz. Bir megavat enerjiyi üretmek için yapacağınız yatırımın maliyeti jeotermal, hidroelektrik, kömür ve nükleerde tabloda verilmektedir.

Energy Investment, Operational and Maintenance Costs

	MW Energy Investment Cost	Cent/KW operational and Maintenance Cost
Geothermal:	\$1.2m – \$3m	0.4 – 1.4
Hydroelectric:	\$0.7m – \$4.8m	0.7
Coal:	\$1.1m – \$1.4m	0.5
Nuclear:	\$1.5m – \$4m	1.9

Projenin durumuna göre, nükleerin maliyeti sanıldığı kadar diğer tür enerjilerin maliyetinden çok da yüksek değil. Nükleer enerjinin işletme ve bakım maliyeti, nükleer atıktan ötürü biraz yüksek gözükmektedir.

Nükleer enerjinin küresel olarak benimsenmesine engel olan nelerdir diye düşünürsek, sıkıntı aslında güvenlik, biraz da maliyettir. Nükleer enerji aslında çok bol ve çevresel avantajları vardır. Nükleer santral, zararlı gazları üretmez, küresel ısınmaya neden olmaz, karbondioksit ve metan gibi zararlı gazları üretmez. Güvenlik açısından tabii bazı acı tecrübelerimiz oldu - son 50-60 yılda üç nükleer santral kazası oldu - bunları düşünüp nükleer enerjiyi lanetlemek çok yanlış olur.

Güvenlik konusu, bugün kullanılan nükleer enerji teknolojisinin radyoaktif atıklar üreten nükleer fizyondan ötürüdür. Nükleer fizyon çekirdeğin parçalanmasına dayanan nükleer enerji teknolojisidir. Fakat ileride nükleer füzyon, yani çekirdeği parçalamak yerine, çekirdeği birleştirmek yoluyla enerji üretirsek, bu güvenlik sıkıntısı da ortadan kalkmış olacak ve bence nükleer enerji sektörü çok hızlı bir şekilde büyüyecektir. Nükleer füzyon henüz araştırma aşamasında, 2015 yılında bir deneme santral kurulmuş olacak.

Nükleer enerjinin ürkütücü veya tehlikeli olmadığını size ifade etmek için bir örnek vermek istiyorum. İsviçre'de Zürih'e bir saat mesafede Gösgen Kasabası'na yakın bir nükleer santral.

Bu santralin % 50 hissesi Zürih Belediyesi'ne aittir. Santral çevresi çok sakin, yemyeşil bir arazi içerisinde. Kasaba 2-3 kilometre ötede yemyeşil ve kimse bu santralin mevcudiyetinden rahatsız değil. Biz burada bir zemin etüdü yaptık. Bu köy kilisesinin silüetiyle nükleer santralin bacasının yan yana barışık durduğu bir resim.

Fransa nükleer enerjide hakikaten başarı öyküsü – Elli dokuz santral bütün Fransa'nın her tarafına serpiştirilmiş-. Fransa'da nükleer enerjinin elektrik üretimindeki payı % 80'dir.

Türkiye'de herbiri dört bin megavat gücünde yedi adet nükleer santral kurulursa, bu aslında herbiri 400 megawatt gücünde yetmiş adet hidroelektrik santrale eşdeğerdir. Her birisi 400 megavat olan, yetmiş tane baraj inşaa edeceksiniz ve çevreyi menfi yönde ciddi şekilde etkileyeceksiniz.

Sonuç olarak, bir petrolcü olmamla birlikte naçizane düşüncem, Türkiye gerçeğini düşünürsek, yani % 80 dışa bağımlılık ve % 90' da fosil yakıtlarına bağımlılığı düşünürsek, aklıselim der ki, Türkiye nükleer enerji üretimi için daha fazla gecikmeden, ihtirash ve hızlı hareket etmelidir.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

Bugün çok ilginç konuşmalar izliyoruz. Bildiğimiz bazı paradigmlar vardı, bu konuşmalarda hepsi de kırılıyor. “Yenilenebilirle nükleer bağdaşmaz” diyorduk, Sayın Aksoy bunun bağdaşabileceğini gösterdi. Hep bildiği gibi, dünyada antinükleer lobiyi de hep petrol lobicileri destekler diyorduk. Özdoğan da hem bir petrolcü olması hasebiyle, ikisinin de bağdaşabileceğini bize gösterdi.

Şimdi, bir diğer jeofizikçiye geçelim. Yılmaz Bektur. Kendisi, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik Mühendisliği mezunu. Daha sonra MTA'da göreve başlamış, ondan sonra da 1984 yılından beri de TAEK'te çalışıyor. 1992-2000 yılları arasında TAEK'te Nükleer Güvenlik Dairesi Başkanlığı görevinde de bulunmuş.

Buyurun efendim.

YILMAZ BEKTUR (TAEK)- Efendim, saygılar sunuyorum.

Nükleer santral projelerinden bahsederken, zannediyorum konuya üç şekilde yaklaşmak gerekiyor.

Birincisi; bilimsel yaklaşım, bu konuda söz sahibi olması gerekenler bilim insanlarıdır.

İkincisi; mühendislik yaklaşımı.

Üçüncüsü; sosyal ve politik yaklaşım, yani politikacıların yaklaşımı. Çünkü bilim hepiniz takdir edersiniz ki, tarafsız ve yalındır. Ne gerekiyorsa onu söyler. Mühendislik işi ise bir piyasa hizmetidir. Mühendisin bazı ekonomik kaygıları olabilir, güvenlik endişeleri olabilir. Onun için bilim adamının sunduğu bazı şeyleri, mühendisler ekonomik analizler nedeniyle çeşitli şekillerde tasarlayarak biraz esnetebilir.

Üçüncüsü; hak vermemiz gerekir ki, sosyal yaklaşımdır. Burada söz sahibi olması gereken insanlar politikacılarıdır. Yani, son söz sivil siyasi otoritenin olmalıdır. Bu sadece nükleer santraller için değil, tüm büyük yatırımlar için de, hatta sosyal konular içinde böyle olması gerekir.

Politikacıların doğru karar verebilmesi, bilimin gerçeklerini iyi bilen ve ülke koşullarına en uygun tasarımı kavrayabilen mühendisler tarafından bilgilendirmelerine bağlıdır.

Efendim, insanoğlu enerjisiz yapamıyor, dahası sürekli daha çok enerjiye ihtiyaç duyuyor. Ben size nükleer enerjinin neden gerekli olduğunu anlatabilmek açısından bir örnek vermek istiyorum. Aslında bizim görevimiz burada nükleer enerjinin iyi ya da kötü olduğunu anlatmak değil, bilimsel bazı tespitler yapmaktır. 1820'lerde dünya nüfusu 1 milyarmış. 100 sene sonra, 1920'lerde 2 milyar, 1960'larda 3 milyar, 90'lara doğru 4-5 milyar, bugün 7 milyara yaklaşıyor. Her gün 220 bin insan bu yerkürede dünyaya geliyor. Nüfus bu denli artmakta iken kullandığımız yerküre aynı.

Bunun bir yansıması olması gerekir. Bu ne olabilir? Ya yerküreyi daha derinden kazarak, mevcut bilinen yakıtları çıkarmak gerekir ya da bir başka arayış içerisinde olmak gerekir. Dünyadaki enerji gelişimine baktığımız zaman, tarihsel süreç içerisinde enerjide şöyle bir durum görüyoruz. Birim maddeden elde edilen enerji giderek artmış. Bir kg odunu yakarsanız, bir kilovat saat enerji elde edersiniz. Bir kg kömürü yakarsanız, 3 kilovat saat enerji elde edersiniz, daha enerji yoğun olan 1 kg petrolü yakarsanız 4 kilovat saat enerji elde edersiniz; ama bir kg uranyumu parçalarsanız 50 bin kilovat saat enerji elde edersiniz.

Dünyada olmayan, ama yapay olarak elde edilen plütonyum 239'u kullanırsanız, 6 milyon kilovat saat enerji elde edersiniz. Zannediyorum, dünya nüfusu 2050 yılında 9 milyar olacak. İşte bu örnekten yola çıkarsak, insanoğlu daha küçük kütlelerden, daha fazla enerji elde etmenin yolunu arıyor, bulmuş ve bundan sonra da aynı şekilde kullanmaya devam edecektir.

Şöyle bazı argümanlar görüyorum. Bunun yerine yenilenebilir enerji kullanılsın, mesela rüzgâr enerjisi kullanılsın deniyor. Tabi ki kullanılsın. Buna itiraz olamaz. Ancak dünyaya şöyle bir bakın, nükleer enerji payının yüksek olduğu ülkelerde rüzgâr enerjisi kullanımı da yüksektir.

Örneğin Almanya, halen çalışmakta olan 20.480 MWe'lık kurulu güce sahip en yedi ünite ile bugün elektriğinin yüzde yirmi altısını nükleer santrallerden elde ederken, bugün rüzgâr enerjisinden elde edilen elektriğin payı da toplam elektrik üretiminin % 22' sini bulmuştur.

Şimdi, bir karbon atomunun yanmasından, 4 elektron voltluk enerji açığa çıkarken bir uranyum atomunun parçalanmasından 200 MeV lik enerji açığa çıkar. Yani, enerji bazında 50 milyon olan bu oran birim kütle başına 2.500 000 'dür. Demin söyledim zannediyorum, bir başka bilimsel kanıt da bu olsa gerektir.

Birim kütle başına 2,5 milyonluk bir fark varken, birim enerji başına 50 milyon katlık bir fark var. İnsanoğlu bu enerjiden ister istemez yararlanır. Esasen, biz konuşurken, ben de zaman zaman söyleyebilirim, enerji üretiminden bahsediyoruz. Enerjinin üretimi olmaz, elektrik üretilir, ısı üretilir, vesaire. Enerji dünyada zaten vardır. Biz onu alırız ve dönüştürerek kullanırız. Eğer, kömürü siz yakmazsanız, yani kimyasal bir reaksiyona sokmazsanız, kömürün enerji olarak hiçbir anlamı yoktur, yeraltında durur. Aynı şekilde, uranyum ve petrol de öyle, ama onu bir şekilde atomik reaksiyona sokarsanız veya kimyasal reaksiyona sokarsanız veya suyu tepeden düşürüp, potansiyel enerjisinden yararlanırsanız, enerji yani elektrik elde edersiniz.

Enerji günümüzde iki şeyden elde ediliyor. Birincisi, kütleli kuvvetlerden, birisi de kimyasal veya atomik reaksiyonlardan. Şunu takdir etmeliyiz ki, kütleli kuvvetler etki ettikleri moleküllerin molekül ve çekirdek yapılarında herhangi bir değişiklik yapmazlar. Yani, dünyaya yeni bir madde doğurmazlar. Suyu belli bir seviyeden düşürürsünüz, çarkı döndürürsünüz, o çarka bağlı olan bir jeneratörü döndürürsünüz ve elektrik elde edersiniz veya rüzgâr tribününde rüzgâr eser, onun kütleli kuvvetinden yararlanarak enerji elde edersiniz.

Kimyasal ve atomik reaksiyonlarda maalesef bazı istenmeyen misafirler ortaya çıkar. Yani, doğada doğal olarak bulunmayan, yapay

izotoplar ortaya çıkar. Zannediyorum, anti nükleer hareketlerin endişeleri de buradan kaynaklanır bu da bilimin bir gerçeğidir. Yani atıklar meselesi. Ama bu günümüzde çözümlenmiş. Hem teknik olarak, hem de mühendislik olarak herhangi bir sorunu olmayan bir meseledir.

Nükleer santrallerin yer seçimi nelere bakılarak yapılır, keyfi midir? Yoksa birtakım kriterler mi vardır. Onunla ilgili basit bir sunu hazırladım, bu konulara da biraz değinmek istiyorum. Ancak öncelikle nükleer tepkimeden biraz bahsedeyim. Efendim, biliyorsunuz bir elementin özelliğini taşıyan en küçük parçası atomdur. Atomlarsa, pozitif yüklü proton ve yüksüz nötronlarla onların etrafında dolaşan elektronlardan oluşur.

Protonların sayısı elektronların sayısına eşittir. Nötron sayıları protonlarına göre farklılık gösteren elementler kararsız olup, parçacık veya nötron salarak başka bir elemente dönüşürler ki biz bu olaya radyoaktivite diyoruz. Bazı çekirdekler ise o denli kararsız olurlar ki içlerinden küçük bir parçacık atmak yerine ikiye parçalanıp daha kararlı bir hale geçebilirler. Biz bu olaya da fisyon ya da bölünme diyoruz. İşte nükleer santrallerden enerji elde edilmesinin temelini de bu oluşturur.

OTURUM BAŞKANI- Yılmaz Bey, atomdan başladık, ama üç dakikanız var. Bence atomun en sonuna gelin.

YILMAZ BEKTUR- Bir güç reaktörü en basit tanımıyla, çekirdek reaksiyonları sonucu çıkan enerjiyi kontrollü ve sürekli olarak elektrik enerjisine çeviren bir ısı makinesidir. Esasen nükleer reaktördeki zincirleme reaksiyon canlıların üreme mekanizmasına benzer. Burada esas olan nötron ekonomisidir ve nötronları da tutmak gerekir. Nasıl bizim canlılarda eğer iki kişinin evlenmesinden bir çocuk olursa nüfus azalır ve sistem kendi kendini zamanla tüketirse, nükleer enerjide de aynen öyledir. Eğer üç çocuk yaparsanız, bu sefer de nüfus patlaması olur. Onun için kararlı hal ikidir. Nötron sayısını dengede yani birde tutmak gerekir. Eğer nötron sayısı birin üstüne çıkarsa reaktör kalbi çok ısınarak kaynamaya başlar. Nötronlar bir şekilde ortama fazla çıkarsa yani fisyon artarsa yani patlama tehlikesi varsa, su ısınır ve ısınan su reaktör kalbinin dışına çıkar. Bu seferde ortamdaki su azaldığı için nötronlar yavaşlayamaz. Nötronlar yavaşlayamadığı içinde nükleer tepkime hızı düşer ve reaktör kendi kendini oto kontrole alır.

İşte böyle kendi kendini frenleyen sistem nükleer reaktörlere hastır ve hiçbir fosil yakıtlı sistemde yoktur.

Yani kendi kendini kapatan güvenlik sistemleri sadece nükleer enerji sistemlerinde vardır. Hiçbir fosil yakıtlı sistemlerde böyle bir hadise söz konusu değildir. Onun için nükleer teknoloji diğer teknolojilere göre daha güvenlidir.

Çok kısa bazı konulara da değineyim. Arkadaşlar; jeofizikçiler nükleer santralde gerçekten önemli bir yere sahiptirler; neden diye sorarsanız? Nükleer santrallerde en çok korkulan güvenlik sorunu "LOCA" diye tanımladığımız soğutma suyu kaybı kazasıdır. Böyle bir kazanın olabilmesi ancak çok büyük bir deprem sonucunda olabilir. Çünkü kaza analizleri yapılırken, soğutma suyu borularının bir giyotin kesdiği gibi yüzde yüz açıldığı varsayılır. Takdir edersiniz ki, başka hiçbir şekilde et kalınlığı son derece yüksek olan borularda bunu başka kuvvetlerle yapmak mümkün değildir. Onun için, nükleer hadisede, nükleer santral teknolojisinde jeofizikçilere çok ciddi görevler düşer. Sahanın deprem analizlerinin çok iyi bir şekilde yapılması ve santralin ona göre tasarlanması gerekir.

Bir başka tespitim de, herhangi bir şekilde nükleerin şu veya bu olduğunu söyleyemiyorum. Ama bazen bahsedilir. Uranyumun durumu nedir, dünyada yeterli uranyum var mı diye? Arkadaşlar; yine bizim bilim adamlarının yani yerbilimcilerin söylediği bir şey var. Uranyumun yer kabuğundaki ortalama tenörü 4 ppm dir. Elementlerin yer kabuğu bileşimindeki bulunabilirliği açısından 50. sıradadır. Bu ne demektir? Altın, platin ve gümüşe göre daha çok, kalayla aynı oranda, bakırdan daha az demektir. Böyle bir maddeyi bulmak mümkündür. İnsanoğlu eğer altın için bile sıkıntı çekmiyorsa bugün için, nükleer hammadde için de herhangi bir sıkıntı çekmesi söz konusu değildir.

OTURUM BAŞKANI- Yılmaz Bey süreniz doldu, ama konunuzun başlığı olan "Akkuyu ve Sinop'un yer seçimi doğru mudur, yanlış mıdır?" lütfen onunla ilgili bize bir kısa cevap verirseniz.

YILMAZ BEKTUR- İkinci bir söz hakkım olmayacaksa, buradan devam edeyim.

OTURUM BAŞKANI- Süreniz bitti.

YILMAZ BEKTUR- O zaman, ikinci söz hakkında kullanayım bunu.

OTURUM BAŞKANI- Bunu bir cevaplarsanız veya birkaç şey söylemek isterseniz buyurun.

YILMAZ BEKTUR- Efendim, Sinop'un seçilmesinde bende hasbelkader katkıda bulundum. Ancak, nükleer santral yer seçimleri üç aşamalı yapılır. Birincisi, yerin belirlenmesidir. Bu, o yerin nükleer santral için son derece uygun olduğu anlamına gelmez. Bu alternatiflerin içerisinde en iyisi demektir. Benim hazırladığım slâyt odur, biraz sonra zamanım olursa ikinci konuşmamda ondan bahsetmek istiyorum.

Sinop sahası; ben hasbelkader dünyanın birçok yerinde nükleer santral sahaları gördüm. İddia ediyorum, zemin olarak, soğutma suyu ve deprensellik olarak son derece uygun bir sahadır. Diğer yer seçimi kriterleri açısından da öyle. Bu saha, nükleer santralin en az altı ünitesini kaldıracabilecek kadar, her birisi 1200 megavatlık olmak üzere, 5-6 üniteyi bulundurabilecek olan yerdir. Örneğin, bunun en güzel örneklerinden birisi, Kore'de Volsung diye bir yer var. Çoğu özellikleri aşağı yukarı benzerdir. Volsung da şu anda altı ünite işletmededir. Dolayısıyla, burada yani Sinop da nükleer santral yapılmasını engelleyecek herhangi bir şey söz konusu değildir.

Neden deniz kenarında yapılması gerektiğini de kısaca söyleyeyim. Arkadaşlar, Bir nükleer santralin saniyedeki ortalama su ihtiyacı, reaktör tiplerine göre değişmekle birlikte, yaklaşık 50 m³'tür. Saniyede 50 m³'lük suyu sağlamanız gerekir. Takdir edersiniz ki, Türkiye'de bu suyu her yerde nehirlerde bulmak mümkün değildir. Denizlerde rahatlıkla bulacağımız da açıktır.

Sinop'un bir başka özelliği, Sinop belli bir derinliğe indiğiniz zaman, canlıların yaşamadığı dünyada nadir yerlerden birisidir. Canlı yok, en önemlisi de soğutma suyu olarak kullanacağımız su son derece düşük sıcaklıktadır. Kuzey Denizi'ndeki sular gibidir. İlginçtir, ben bunu araştırmalarda gördüm. 50 metre aşağıya indiğiniz zaman, su sıcaklığı son derece düşüyor. Su sıcaklığının düşük olması enerji üretiminde verimlilik açısından son derece önemlidir. Yazın ılık su içtiğimiz zaman, bir iki litre içsek bile pek rahatlamayız, oysa çok az bir miktar soğuk su içerse bunun yansımaları daha iyi görürüz. Onun gibi.

Dolayısıyla, Türkiye'de saha bulmak zor değildir. Ancak, şu gerçeği bilmemiz lazım. Türkiye depremlerin yoğun olduğu bir ülkedir. Bununla birlikte coğrafyası son derece geniş olan bir yerdir.

Alternatif başka sahalarımız da vardır. Bizler jeofizikçiyiz üç haritayı üst üste koyarsanız yani deprem bölgesi haritası, su haritası ve fay haritasını üst üste koyarsanız bunların üçü içinde uygun olan sahaları bulmak mümkündür. Türkiye’de yer seçimi konusundaki uzmanlar, iddia ediyorum ki batıdaki örneklerinden daha ileri seviyededir. Batıdakilerin çoğunda bir Özdoğan Yılmaz’ı bulamazsınız. Ama bizde böyle yetişmiş insanlar vardır.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyoruz. İsterseniz orada noktalayalım. Sağ olun.

Şimdi, sırada Türkiye’nin yetiştirdiği bana göre en değerli ihtisas gazetecilerinden bir hanımefendi var. Sayın Meliha Okur. *Kendisi Dünya Gazetesinde Ekonomi Gazetecisi olarak mesleki kariyerine başlamış, daha sonra da CNN Türk’te yine ekonomi gazeteciliği, CNN Türk’te İş Yemeği Programı, CNN Türk’ten sonra, Sabah Grubu’na geçerek, bildiğiniz bugün de hepimizin zevkle okuduğu köşe yazılarını yazmakta; aynı zamanda Habertürk’te de “Doğruyu Söyle” isimli bir program yapıyorlar. NTV’deki buna ilaveten, “Evdeki Hesap” programı ve atv’de de çeşitli programlar iştirak ediyorlar.*

Buyurun efendim.

MELİHA OKUR (Gazeteci)- Efendim, sözün en iyisi, en kısa olandır. Odaya teşekkür edeceğim. Söze hayatta en değerli şey insan hayatıdır diyerek başlıyorum. Hepimiz insanca yaşamak zorundayız. Bu Odanın bir özelliği var. Ben Jeofizik Mühendisleri Odasını ve bu Odaya mensup belki de bazı hocaları 1999 yılında tanıdım; yani büyük depremlerle.

Dolayısıyla, bu Odanın şu an salonda olan hemen her temsilcisi insan hayatının ne kadar değerli olduğunu eminim ki, benden çok daha iyi hissederek işini yapıyor. Ama hiçbir şey insan hayatından daha değerli değil diyerek bir daha altını çizeceğim. Çünkü bugün burada bu toplantıyı izlerken, yine Türk olmakla gurur duyuyorum; Türkiyeli olmakla gurur duyuyorum, ama klasik Türkiyeli tavrını görmüş olmanın üzüntüsünü yaşıyorum.

Ben aslında büyük bir çelişki yaşıyorum, çünkü ben çok iyi bir çevreciyim. Küresel ısınma benim için bir numaralı sorun. Ben insanların gelecekte insanca yaşamasını istiyorum. Ne yazık ki, kaynakların adil ve iyi dağılmayacağını biliyorum. Yepyeni bir dünya düzeni kuruluyor. Yani, küreselleşmenin üçüncü safhasında kıran kırana, güvencikten,

siyasetten ve ekonomiden yepyeni bir düzen oluşurken, ben burada 50-55 yıldır aynı hikâyeyi bize anlatan ne siyasetçileri, ne bürokratları, ne de bilim adamlarını dinlemek istemiyorum. Hiç kusura bakmasınlar.

Büyük bir çelişki yaşıyorum, çelişki şu: Ben vatandaş Meliha olarak nükleer enerjiden korkuyorum. Korkuyorum çünkü 1980'li yıllarda gazeteciliğe başlamış, genç bir gazeteci olarak bu ülkenin bir bakanının elinde çay bardağı, Çernobil faciasından dolayı çay içtiği günleri unutmuyorum. Dolayısıyla, Çernobil faciasının bir ülkenin en önemli doğa güzelliğine sahip, daha doğrusu doğal klimatolojiye sahip bir bölgesinde yarattığı tahribatı da biliyorum.

O yüzden, beynimin bir köşesinde, arka odasında nükleer enerjinin, nükleer güvensizliğin getirdiği bir endişe var. Ama dinliyorum ki uzun süredir, nükleer temiz bir enerji. O halde, niye 50-55 yıldır bu kadar güvenli, bu kadar iyi, bu kadar ekonomik, bu kadar güzel bir enerjiyi bu ülkenin siyasetçileri ve bürokratları niye Türkiyeliye anlatamadı? Ben bunu anlayamıyorum; meselenin özü bu.

Ben enerji konusunda yazı yazan, enerjiye kafayı takan bir gazeteci olarak biliyorum ki, Türkiye ihracatının neredeyse yüzde 30'luk payını alan doğalgaz ve petrol ithalatı çok önemli bir veri. Enerjide dışa bağımlı, yüzde 90'ları aşmış dışa bağımlılığın bu ülkede yarattığı tahribatı da iyi bilen bir gazeteci olarak enerji çeşitlemesine giden Türkiye'nin tabii ki, nükleerde söz sahibi olması gerektiğine de inanıyorum.

Dolayısıyla, büyük bir çelişki yaşıyorum, bunu size söylemek zorundayım. Dört ay önce karşılaştığım bir tabloyu hatırlatarak, devam etmek istiyorum. Dört ay önce Boston'daydım. Harvard MIT Hocam iyi bilir. Burada birtakım toplantıları izliyordum ve Eyalet Meclisine davet edildim. Eyalet Meclisi bütçe açığı veriyordu. 4 milyar doları konuşuyordu ve Eyalet Meclisindeki temel tartışma konusu, dünyanın en güzel tabii göllerinin olduğu bu bölge, denizin olduğu bu bölgede dalgalardan nasıl enerji üretilebileceği ve yeni dünya düzeninde efendi olmaya devam edecek, Amerika'nın en fazla katma değerini yaratan bir eyaletin hem o bütçe açığını kapatıp, hem de bir sonraki yıl bütçesi için nasıl yüksek teknolojiye üretime devam edebileceğiydi.

Şimdi, orayı izledim, yola çıktım, Türkiye'ye dönüyorum. Uçakta çok tesadüfen yıllar önce tanıdığım, kendisi Almanya'da yaşayan güneş enerjisine kafayı takmış; güneş enerjisinde Almanya gibi bir ülkede

ekol yaratmış; Almanya gibi bir ülkenin 18 milyar Euro'luk bu gelirinin önemli bir kısmına imza atmış bir kişiyle karşılaştım. O “Meksika'dan dönüyorum” dedi. Amerika'ya uğramış. Çünkü Meksika'daki Nestle fabrikası güneş enerjisi teknolojisini istemiş, onu kuruyordu.

Dolayısıyla, bir tarafta dalga, bir tarafta güneş enerjisi, bir taraftaysa fosil yakıtlara bağımlı Türkiye ve 55 yıldır tartışılan nükleer enerji. Ben bu işten bir şey anlayamıyorum. Her şey yamalı bohçaya dönmüş. Meselenin özüne dönelim.

Türkiye'nin ayakları yere basan, sağlam, dosdoğru bir enerji politikasına ihtiyacı var. Hepimizin kafası bu yüzden karışık. Enerji Komisyonu 24 kişi, gayet iyi çalışıyor ve bu Enerji Komisyonunun iyi işler yaptığını biliyorum. Keşke, Soner Bey de burada olsa. Ama bu yetmiyor. Türkiye'deki siyasi irade, bugünkü siyasi iradeyle bağımlı değil tabii. Türkiye'deki siyasetçilerin veya yönetenlerin Türkiye'nin artık enerji politikası konusunda çok net bir tablo ortaya koymaları lazım. Bugün yola devam ediyoruz. Bir yolculuğu ve süreci başlattık, bu yolculukta yamalı bohça gibi.

Dolayısıyla, yamalı bohçaya dönük bir enerji politikasıyla, küreselleşmenin üçüncü safhasında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girme şansını Türkiye nasıl yakalar, ben bilmiyorum. Çünkü Türkiyede hepimizin derdi iş ve aş. İş ve aş yaratmak için büyümek zorundasınız. Yoksulluğu yenmek zorundasınız. Bu salonda sorayım. Yoksulluk bu ülkenin kaderi mi? Mademki, nükleer enerji bu kadar uygun, temiz, güzel, iyi, Türkiye niye bu güne kadar vakit kaybetti; bu işin sorumlusu kim; niçin hiç kimse hesap sormuyor? Bunu da gündeme getirelim diye düşünüyorum ve ben özellikle Türkiye'nin yeni başlattığı nükleer enerji yolculuğuna dönerken, Mersin Akkuyu'daki nükleer santral seçimine baktığımda, Türkiye'nin Ruslarla yaptığı stratejik ortaklığın mantıklı, doğru olduğunu görüyorum. Çünkü stratejik bir karar. Stratejik olmasının nedenleri var.

Türkiye aslında, bulunduğu coğrafyada lider olmak istiyor. Türkiye sadece bulunduğu coğrafyada değil, yakın coğrafyada değil, Türkiye aslında yeni dünya düzeninde, dünya politikasını belirlemede, siyaset yapmada gücü olan bir ülke değil, ama Türkiye dünyanın ilk on büyük ekonomisinde yer alabilecek güce sahip bir ülke olmak istiyor ve bu şansı var. Bugünkü jeopolitik ortam da Türkiye'ye bu şansı veriyor. Türkiye şimdi bu şansı doğru kullanabilir miyim, kullanamaz mıyım? Aslında bunun arayışı içerisinde.

İşte, bu noktada tek çıkış yolu var Türkiye'nin. Türkiye eğer dünya pazarlarıyla rekabet edebilen, Türkiye büyüeyebilen bir ülke olmak istiyorsa, enerjisini ucuz elde etmek zorunda. Ucuz enerji elde etmenin yolu da bugün yüzde 90 fosil yakıtlara bağımlı. Enerjisini çeşitlendirmek zorunda. Bu yüzden Türkiye nükleer enerjiye nihayet evet diyerek, yola çıkıyorsa. Ortada da kısa vadede tabloya bakarsak, 2010-2022 en erken 2019-2022'den önce nükleer enerjiyi de kullanamayacağına, elektriği ya da buradan elektriği alamayacağına göre, Türkiye'nin gerçekten enerjide sağlam, sağlıklı bir yol haritası çizmeye ihtiyacı var. Tabii ki, uluslararası diplomaside artık altın anahtar enerji. Uluslararası diplomasi tamamen enerji politikası üzerine kurulu. Bütün kavgalar bunun üzerine gidiyor.

Şöyle: Tabloya bakarsak, komşularla sıfır sorun siyaseti diyoruz. Güzel, ama nükleer enerji yolculuğunu da analiz ederken, komşularla ilişkilere de çok iyi bakmak zorundayız. Komşumuz İran gündemdeki ülke. İran enerjiye 1970'lerde başlamış, 1979 İran İslam Devrimiyle birlikte mola vermiş, 90'larda tekrar başlamış. Bugün "nükleer yakıt mı, nükleer silah mı?" tartışmasının göbeğinde bambaşka bir yolculuğa gidiyor. Tabii ki, biraz ileriye bakacağız biz. Yeni eksen denilen nokta, yeni eksen en iyi tanımlayan kişilerden birisi de tabii ki Amerika, Amerika'nın en önemli ortağı, Asya'ya bakan isimlerinden birisi çünkü toplantıda "Avrasya'daki değişen denge, global ekonomideki değişen denge, Avrasya'nın da konumunu öne çıkartıyor" diyor. Tartışmasız, öne çıkartacak, ama o Avrasya'da iki kritik ülke var. Bizim de çok yakın olduğumuz, bizi birebir ilgilendiren. Birincisi, Afganistan, diğeri Pakistan onlar 1970'lerde nükleer enerjiye zaten geçmiş.

Dolayısıyla, nükleer enerjiye açıkçası enerjideki gücü, rekabeti, avantajı bir yana, bundan sonraki yolculukta eğer dünyada söz sahibi olmak istiyorsanız, dünyanın liderleri arasında, yani kurtlar sofrasının kuzusu Türkiye diyorum. O kuzu olmaya devam ederseniz, böyle bir gücü de elinizde bulundurmaya zorunlu kılıyor. Türkiye de olmayan parası, olmayan teknolojisi, olmayan hukuksal altyapısı, oluşmamış serbest pazarıyla bu işe aslında evet dedi, Mersin için yola çıktı. Ruslarla stratejik ortaklığa girdi. Hükümetlerarası anlaşmayı yaptı, Ruslar şimdi şirket kuruyor. Bir ay sonra bu şirket bitecek. Lisans istenilecek, süreç devam edecek. Biz de elimizde tabloyu göreceğiz.

İkinci nokta; biraz önce beyefendiye soru soruldu. Detay Sinop, Sinop'taysa tam bir stratejik manevra sürüyor. Güney Kore, Japonya,

Türkiye tabloya baktığımızda, ABD ve AB dışında nükleer enerjide son derece siyasi bir karar vererek, aslında Avrasya dediğimiz yeni eksene doğru gidiyor, böyle bir yolculuk var. Ben bu yolculuğu önemsiyorum ve bunun siyasi sonuçlarının yansımaları önümüzdeki dönemde neler olabilir? Bunların çok tartışılacağını düşünüyorum.

Buradan, Sinop'a odaklandığımda, yer seçiminde deprem, su, fay hattı açısından hiçbir problem olmayabilir, ama Güney Kore'ye yöneldik. Güney Kore kendi teknolojisini yaratmış. Dünyada kullanılmayan bir model, çok fazla kullanılmayan bir modeli üretmiş. Biz kendi teknolojisini yaratarak, farklı model oluşturmuş bir Güney Kore'yi tercih edebiliriz, bize model olsun diye. Bu kötü bir şey değil, iyi bir şey ama Sinop'ta kullanılacak ağır sulu teknoloji. Karadeniz'in suyunu ısıtır mı, ısıtmaz mı? Ben de bunu çok merak ediyorum.

Doğasıyla, atık saklama konusunda keşke burada Rusya'dan bir temsilci olsa, keşke burada bundan sonraki yolculukla ilgili ikinci nükleer santralin güvenliği sorun yaratmayacağına ilişkin analizleri içeren tartışmalar yapılırsa, ben de bunları öğrenme, daha iyi algılama şansım olsa diye düşünüyorum.

Sözü tabii ki fazla uzatmak istemiyorum, ama tabii ki korkum ve kaygım devam edecek. Demek ki, bu ülkenin siyasetçileri, bürokratları, bilim adamları bu güne kadar Türk halkına nükleer enerjiji o zaman anlatamamış.

Ama ister istemez Türkiye'de su ve su kaynaklarını turizm ve tarımda kullanılmasını istiyoruz, ama ben Karadeniz'e, özellikle Doğu Karadeniz'e baktığımda, içimin her an ezildiğini görüyorum. Çünkü daha geçen ay Doğu Karadeniz'deydim, baraj bile yok. Attığımız taş kurbağayı ürkütmeyecek 55 tane HES bile değil, doğru dürüst doğal klimatolojiyi bozan küçük küçük santrallere izin verip, doğayı tahrip ediyoruz. Niyeyiz? Bunu ben ilgili Bakana da soruyorum; ilgili kişilere de soruyorum. Attığımız taş, ürküttüğümüz kurbağayı değmeyecek işler yapan, ama siyahla beyaz arasında ülkenin gerçeklerini ortaya koyamayan bir kitleyiz biz.

O yüzden, ben vatandaş olarak kaygılıyım. Kaygılarımı her zaman taşıyacağım. Beni bilim adamları da, siyasetçi de, bürokrat da aydınlatacak. Ama, Türkiye nükleer enerjide dünyanın eğer en büyük ekonomileri arasında yer alacaksa, rekabetçi bir ekonomiye sahip olacaksa, ucuz enerjije ihtiyacı var. Nükleer enerjiji de mecburen

almak zorunda. Yolculuk başlamıştır, yolculuk iyi güzel, başlasın tamam da bu yolculukta tabii ki kaygıları gidermek de ilgililerindir diye düşünüyorum ve açıkçası burada altı çizilen bir konu, siz çizdiniz, Hocam çizdi. Bunu çok çok daha önemsiyorum. Teknoloji, nükleer enerjide eğer 30-40 yıl sonra toryum vasıtasıyla yüksek teknoloji ya da bu teknolojiyle nükleer enerji üretilecekse, Türk kamuoyuna bunun, çevrecilere de, herkese iyi anlatılması gerektiğini düşünüyorum ve beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

Meliha Hanımın konuşmasından belki de siyasi parti temsilcilerine bir altyapı oluşturması açısından kendi adıma öğrendiğim en önemli şey, Türkiye'nin önce Rus, sonra Güney Kore tercihini yapması, bu işte AB ve ABD'nin bir anlamda dışlanması acaba Türkiye'nin Avrasya'ya doğru bir yolculuğu mu? Batının söylediği gibi "bir eksen kayması mı?" doğru mu söylüyorum? Olarak düşünülebilir mi?

MELİHA OKUR- Elbette, Türkiye çok net, globalleşmenin, açıkçası önümüzdeki dönem ABD ve Çin arasındaki düelloyu izlemeye devam edeceğiz. Doların, Yuan'la dansı uzun süre sürüp gidecek. Türkiye küreselleşme boyutunun birinci ve ikinci safhasını da gördü. 1990 yılındaki özellikle, Irak'ta 32-36. paralele yerleşen çevik güç, Türkiye'nin ulusal güvenlik stratejisini etkiledi. 90'ların sonunda başta askerler olmak üzere, Türkiye açıkçası ulusal güvenliği düşüncesiyle rotayı Çin'e doğru çevirdi, Avrasya'ya doğru çevirdi. Bu bir tercihti. Bu tercih aslında bugün on yıllık sürece baktığımızda, savunma sanayinde, ortak sanayi işbirliklerinde, savunma sanayi işbirliğinde ve pek çok savunma platformunda kendini gösteriyor. Bundan rahatsız olan bir ülke var, Amerika. Çünkü, Türkiye 20. Yüzyılda kaybetti, hep yoksul oldu, ekonomik olarak büyüyemedi, bu ülkenin insan kaynağı çok çok iyi, bu ülke çok şeyi yapabilir, ama Türkiye niye hep yoksul kaldı? Bunu düşünmemiz lazım.

20. Yüzyılda Türkiye'ye ileri karakolluk görevi verenler, işte bugün de Çin'le yakınlaşan Türkiye, Rusya ve İran'la enerji jeopolitiği üzerinden açılım yapan Türkiye bugün Türkiye'yi aslında Kafkaslar ve Ortadoğu üzerinden, adına "füze kalkanı" dediğimiz projeye ablukaya almaya çalışıyorlar. Bizde jandarma görevini reddetmek zorundayız. Biz jandarmalık yapmak istemiyoruz.

Küresel boyutlu bir yolculukta güçlü ekonomiye sahip, bu insan kaynağıyla, bu rekabetçi yapıyla, bu girişimcilik ruhuyla, refah

kültürünü yakalayan bir ülke olabiliriz. Bize işte bu şansı engelleme vermeme stratejisi sürüyor. Dolayısıyla, ortalık toz bulut, ama meselenin özü Türkiye’de çok net, çok doğru ortaya konulamıyor. O yüzden, uluslararası ilişkinin altın anahtarı enerji jeopolitiği. O yüzden enerji konusuna özel ilgi göstermek zorundayız diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederim, sağ olun.

Şimdi, siyasi parti temsilcilerine dönüyoruz. Önce ana muhalefetle başlayalım isterseniz. *Sayın Ali Rıza Öztürk CHP Mersin Milletvekilidir. Kendisi Maden Mühendisi ve aynı zamanda Avukat. İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur.*

ÇUKOBİRLİK Genel Müdür Yardımcılığı görevinde ve Mersin İl Genel Meclisi Üyeliği görevinde bulundu; serbest avukatlık yaptı. Buyurun efendim.

CHP MERSİN MİLLETVEKİLİ ALİ RIZA ÖZTÜRK- Sayın Başkan, değerli katılımcılar; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, ben burada konuşurken, Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekili olmadan öte, Rusların Akkuyu’da kurmayı planladıkları nükleer santralin kurulacağı yere 75 km mesafede olan Silifke’de yaşamını sürdüren, Silifkeli bir yurttaş olarak konuşmalarımı daha çok o eksende götürmeye çalışacağım. Ayrıca da, bir hukukçu kimliğimle Rusya’yla, Türkiye arasında imzalanan ve Mecliste milletvekillerinin kanun yapma görevini parmakların indirilmesi ya da kaldırılması idmanından ibaret bir etkinliğe sıkıştırılan bir olayda, onaylanan yasanın aslında nasıl hukuka uygun olup olmadığı; milli çıkarlarımıza uygun olup olmadığını ben değerlendirmeye çalışacağım.

Ben bu anlaşmanın bir ihanet belgesi olduğunu Meclis kürsüsünde söyledim; aynı anlayışımı devam ettiriyorum.

Değerli katılımcılar birisi de çıkıp bana, bu yasanın ihanet anlaşması olmadığını anlatamadı; burada on adet soru önergesi vardır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yönetilmiş. Bu soru önergelerinin hiçbirisinde siyasi mülahaza yoktur. Tümüyle bu soru önergeleri bu anlaşma metnine dayanılarak hazırlanmış teknik soru önergelerdir. Cevap verememişlerdir, veremezler; siyasi iktidarın zaten verecekleri cevap yok bu konuda.

Değerli arkadaşlarım; enerji hayat demektir, dinamizm demektir. Yani buraya gelmeden önce, az önce yemek yerken, milletvekili arkadaşım eşime “eşiniz çok dinamik, çok enerjik” dedi. Aslında, bu güzel bir şey. Enerjik olmak aslında iyi bir şey, nükleer enerji güzel bir şey. Enerji olmadan yaşam olmuyor. Enerji yaşamın sürdürülebilirliğinin temel girdi maddesidir. Enerji mutluluk demektir. Sayın Meliha Okur da söyledi. Her faaliyetin temel amacı insan mutluluğu olmalıdır. Yani, insanlar ömürleri sınırlı olan bu dünyada, yaptıkları faaliyetlerin hepsinde, insanların mutlu olması için faaliyet göstermeleri gerekir.

Dolayısıyla, enerji de bir faaliyet olduğuna göre. Enerjide izlenilecek yöntemlerin, yolların da insan mutluluğunun gerçekleşmesini amaç edinilmiş olması gerekiyor. Akkuyu’da kurulması çalışılan bu nükleer santral, her şeyden önce orada oturan bir yurttaş olarak beni mutlu etmiyor. Genelde o yörede olan insanları da mutlu etmiyor; ama Türkiye halkını da mutlu etmiyor.

Beni üzen başka bir olay, halkımızın giderek duyarsızlığını kaybetmiş olmasıdır. Bakın, deminden iktidar partisinin Sayın Vekili söyledi. Aslında, ben üzülüyorum, “Mecliste işim var” diyerek, gidiyorlar. Geçen senelerde de böyle paneller olmuştu. İktidar partisinin vekilleri konuşular, gittiler. Aslında, burada olması gereken iktidar partisinin vekilleridir; çünkü soruların muhatapları onlardır, uygulama için de onlardır. Eğer, iktidar görevini yapamıyorsa, bırakınsınlar, gitsinler, muhalefetteki partiler iktidar görevini yapar ve o iktidar partisinin milletvekilleri olarak da burada herkesin sorularını yanıtlama durumundadırlar.

Bu nükleer enerji konusu ve nükleer santral konusunda Sayın Okur’un da söylediği gibi, çok yanıtlanması gereken sorular var. Bu soruların yanıtlanma şekli, sadece Mecliste parmakları kaldır indir olmamalıdır. Sorulara açık, anlaşılır bir şekilde yanıt verilmelidir ve insanlar tatmin edilmelidir.

Değerli arkadaşlarım; Sayın Hocamız, iktidar partisinin vekili, “Biz enerji verimliği konusunda çok güzel tedbirler aldık, çok şeyler yaptık” dedi. Şimdi, bunları konuşurken, bazen de bakıyorum, gözü kapalı nükleer yanlıları da konuşurken, acaba ben mi böyle kategorik olarak karşı duruş gösteriyorum? Aslında ben şunu söylemek istiyorum: Cumhuriyet Halk Partisi biliyorsunuz kategorik olarak nükleer santrale karşı bir duruş göstermiyor. Ben de o anlayışta olan bir insan değilim, ama kendi kendimden de şüphelenmeye başlıyorum.

Değerli arkadaşlarım; Sayın iktidar partisi Vekili Soner bey'in söylediği verimlilik konusunu ben söylemek istiyorum. Türkiye'nin gerçeklerini iktidar partisinin veya nükleer yanlılarının savunduğu gibi "enerji kaynaklarımız yetersiz, bu nükleer enerji burada bir alternatif mi, onun için mi getiriliyor?" sorularına çok yanıt vermeden önce, şu verimlilik konusunu söylemek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım; Türkiye'de kayıp kaçak oranı yüzde 16 yani resmi belgelerle, OECD ortalamasının üç katı, hatta dört katı. Düşünebiliyor musunuz, aynı birim Gayri Safi Milli Hasıla üretmek için OECD ülkelerinden 3-4 kat daha fazla bir enerji üreten bir ülke çağdaş bir ülke midir? Enerji tüketen bir ülke, kayıp kaçak oranı yüzde 16 yani enerji verimliliği denilen, enerji tasarrufu denilen hiçbir şey yok.

Öbür yandan, bizim bugün kurulu gücümüz 546 bin megavat. Bu 546 bin megavatın yılda enerji üretiminin bilim adamları, teknik adamlarımız 220 milyar kilovat saat buradan elektrik üretilebileceğini söylüyorlar. Oysa 2009 rakamlarıyla üretilen miktar 192 milyar kilovat saat. Arada ne var? 28 oran olarak çarptığınızda, yüzde 13 yani kurulu gücümüzün yüzde 13'ünü biz üretim olarak elde edemiyoruz; neden elde edemiyoruz; bunun sebebi nedir? Bunun sebebi siyasi iktidarların, bugüne kadar gelen bu siyasi iktidarların devlet yönetimini yönetirken, sabahki oturumlarda da konuşuldu, liyakatli elemanlar yerine, siyasi düşünceye yandaş olmayı esas aldıkları için ve rehabilitasyon eksikliği ve yönetim eksikliğidir.

Değerli arkadaşlarım; 28 milyar kilovat saatlik bir kayıp demek ne demektir biliyor musunuz? Bu Akkuyu nükleer santrali kuracağınız toplamı kaba olarak 5 bin kabul ederseniz, 4 800 megavatı 5 bin olarak kabul ederseniz, bunun aşağı yukarı beş katı demektir değerli arkadaşlarım.

Siz kayıp kaçak oranı yüzde 16, üretim eksikliği yüzde 13, toplam yüzde 28'lik bir enerjiyi cebinizdeki sermayeden harcıyorsunuz. Şimdi, ben Enerji Bakanına soruyorum, üç senedir sorarım. Kayıp kaçığı önleme konusunda bu üretim eksikliğini önleme konusunda ne yaptınız; neden OECD ülkelerinde 4-5'te, Türkiye'de 15-16-17-18 bunun sebebi nedir? Hangi önlemler aldın, bu konuda yanıt yok değerli arkadaşlarım.

Yine, sayın iktidar partisi söyledi. Söylemek çok kolay arkadaşlar, Allah insana ağız vermiş, söylüyor. İki de kulak vermiş, istediğiniz

kadar söylersiniz, istediğiniz lafları duyarsınız. Ama siz söylerken, karşıdan da ne yanıt alacağınızı bilmeniz gerekir. “Yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ilgili iktidarıyla, muhalefetiyle, hepimiz anlaşlık, çıkarttık, hiç kimsenin itirazı yok” dedi. Var arkadaşlar. AKP’nin yenilenebilir enerji kaynaklarına itirazı vardır. Sayın Vekilimiz keşke burada olsaydı.

Bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden Yenilenebilir Enerji Yasasının çıkmasını engelleyen tek siyasi parti AKP’dir değerli arkadaşlarım. Hatta Soner Aksoy kendisi kanun teklifi hazırladı. 14 Temmuz 2010 günü gece yarısı bu nükleer anlaşmanın uygun bulunduğu dair kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde imzalandı. Orada biz Sayın Bakan’a sorduk. “Kardeşim, şu yenilenebilir enerjiyi niye getir miyorsun?” dedik. Sayın Bakan “Anlaşarak, getirelim” dedi. Bu konularda anlaşlıkta mı, yenilenebilir enerji konusunu anlaşmaya şart koşuyorsun. Kaldı ki, “Getirin biz kayıtsız, şartsız destek vereceğiz. Kürsüden hiçbir konuşma yapmayacağız, parmaklarımızı kaldıracacağız. Yenilenebilir Enerji Yasasını kabul edeceğiz” dedik. Meclis tutanaklarında sabit. Yetmedi, değerli arkadaşlar. “Getirelim” dedi. Ertesi gün değerli arkadaşlarım 15 Temmuz günü yanılmıyorsam, Cumhuriyet Halk Partisi Grup önerisi olarak biz Yenilenebilir Enerji Yasasının öncelikle ve ivedilikle görüşülmek üzere Meclise Grup önerisi getirdik ve bu Grup önerimiz AKP oylarıyla reddedildi değerli arkadaşlarım.

Şimdi, Yenilenebilir Enerji Yasasına herkesin itiraz etmediğini burada söylemek doğru değildir. AKP itiraz etmiş ve bu yasaya geçmemiştir.

Buna itirazlar vardır ve bu itirazların temel nedeninde de herkes derin bir kuşku içerisindedir, doğrudur yanlıştır, bilemem. Hükümetten, Sayın Ali Babacan tarafından bunun engellendiği Meclis kulislerinde ve bu enerji sektöründe çokça dile getirilen bir iddiadır değerli arkadaşlarım.

Bunları söyledikten sora, bu Akkuyu nükleer santraliyle ilgili çok şeyler söyleniliyor. Tabii, bir sürü rakamlar var. Ben aslında bu konuda bayağı da uzun zamandır çok hazırlanmıştım, ama bizim halkımız genel olarak duyarsız. Ben bunu meslektaşlarımızda da görüyorum. Demek ki, bu Akkuyu’da yapılacak nükleer santral çok fazla ilgilendirmiyor insanları.

Ben sadece bunun çevreye vereceği etkilerle ilgili bir tane bilimsel raporu söylemek istiyorum. Bir de değerli arkadaşlarım, bu konudaki anlaşmayla ilgili bir düşüncemi söylemek istiyorum.

Nükleer santrallerle ilgili anlaşmayı biliyorsunuz, Sayın Başkan da söyledi. Türkiye'nin gündeminde 50 yıldır var; bu 50 yıldır tartışılır. Yani, gerçekten bunu biraz önce de söyledim. Milletvekillerinin kanun yapma görevi kaldırırmak, indir parmak etkinliğine sıkıştırarak bu yasayı geçirdiler. Hayırlı olsun yasa.

Bu yasayı iyi incelemek lazım değerli arkadaşlarım; bu yasaya bakmak lazım. Şimdi, bu yasa gerçekten bizim milli çıkarlarımıza uygun bir yasa mıdır? Bakın, ben size şöyle sadece başlıklarını okuyacağım, çünkü zamanımız yok.

Bu anlaşmayla Türkiye geleceğini ve enerjisini Rusya'ya teslim ediyor. Şimdi, az önce Sayın Hocam orada söyledi, "Enerjide bağımlılığımızı azaltmak için ihtirasla hızlı bir şekilde nükleer enerji yapmamız lazım" dedi. Allah aşkına enerjide biz nereye bağlıyız? Rusya'ya bağlıyız, bunu kim söylüyor, bunu ben söylemiyorum. Dışişleri Bakanı şu andaki Sayın Dışişleri Bakanımız söylüyor. Başbakan Başdanışmanıyken, yüzde 75 oranında Rusya'ya bağımlı olduğumuzu söylüyor; yani bilim adamlarımız söylüyor.

Düşünebiliyor musunuz, enerji konusunda Rusya'ya olan bağımlılığımızı azaltmak için biz tamamen Rusya'nın sevk ve idare edeceği, onun yönlendireceği bir nükleer macerasına giriyoruz. Bu ne biçim bağımsızlığı azaltmaktır? Bu anlaşma değerli arkadaşlarım; buram buram Rus hâkimiyeti kokuyor. Ruslar oturmuşlar, bu anlaşmayı yapmışlar, bizimkilerin eline vermişler. Bizimkilere "tercüme edin bunu, alın hangi yetkili organınızdan geçirecekseniz geçirin, imzalayıp bize getirin" demişler. Bunu bu anlaşma metnine keşke zamanımız olsa, tek tek madde madde girsek.

Bu anlaşmayla Türkiye'ye teknoloji gelecekmiş, teknoloji transferi gelecekmiş. Keşke transfer, teknoloji transferi gelse. Değerli arkadaşlarım; bir nükleer santral satın almakla teknoloji gelmez. Kaldı ki, burada nükleer santral satın bile almıyoruz. Bir ülkenin topraklarında, başka bir ülkenin sahibi olduğu ilk model Türkiye'de uygulanıyor. Ben şimdi soruyorum, nükleer yanlısı savunuculara, bir ülkenin sınırları içerisinde olup da, kurulup da, mülkiyeti sınıfl hakları, fikri hakları ve ürettiği elektriğin tümüyle başka bir ülke olan, başka bir

model var mı dünyada? Dün Duma'da bu anlaşma imzalandı; coşkular içinde imzalandı. Bunu Rus tarafı çok açık bir şekilde söylüyor. "Biz başka ülkelerde nükleer santral sadece kurardık, inşaatını yapardık, ama işletimini almazdık. Şimdi, Türkiye'dekininki sahibi biziz" diyor. Yani, burada Türkiye'de Akkuyu'da biz topraklarımızı tamamen Rusya'ya tahsis ediyoruz ve orada Ruslar açısından tamamen özerk bir bölge oluşturuluyor. Akkuyu nükleer santralini de, reaktörlerini de, orada elde edilecek enerjinin de tümüyle sahibi Rusya oluyor.

Biz ne yapıyoruz? Tıkır tıkır oradan elde edilecek enerjiyi 15 yıl alım garantisi vermişiz, çok fahiş bir fiyattan satın alıyoruz.

Arkadaşlar; hepimiz mühendisiz, mühendisçe düşünmemiz lazım. Alışverişlere karşı değilim. Alışveriş, adı üstünde yani, iki kişi arasında alışveriş olur; devletler arasında da alışveriş olur. Şimdi, burada Türkiye'nin Rusya'ya ne verdiği bellidir, veri kısmı belli, anlaşmada açıkça belirleniyor. Fakat alış kısmında devlet adına ne alındığı belli değil değerli arkadaşlarım.

Sayın Bakana kürsüden sordum, "Bunu açıklamak zorundasınız, alışverişin alış kısmında bizim neyimiz var, ben bunu Türk vatandaşı olarak öğrenmek istiyorum" dedim.

Arkadaşlar; devam ediyoruz. Burada bu anlaşmayla Akkuyu sahasının kontrolü Rusya kamu sektörünün eline bırakılacak bir model öngörülmüştür. Türkiye doğalgaz bağımlılığının yegâne alternatifi olacak nükleer enerji santrali kurma lisansına sahip tek yer olan bu yere şimdi Ruslara tahsis etmekle, böyle bir imkânı da kaybetmiştir değerli arkadaşlarım.

Türklerin buradaki bu anlaşmaya göre en basit konumu şudur. Rusya'nın ürettiği elektriği almaktır. Bunu keşke Rusya da kendi topraklarında yapsaydı da, bir iletim hattıyla biz bunu satın alsaydık. Ben anlamış da değilim, öyle olsa hiç olmazsa biz pisliklerden kurtulurduk, pislikleri almazdık.

Arkadaşlar; yine devam ediyoruz. Burada 150 milyar ABD doları gibi, benim yaptığım hesaplar ve Elektrik Mühendisleri Odası'nın yaptığı hesaba göre, bu nükleer santraller 150 milyar ABD Dolar'lı bir para ya bizim alım garantisini ya da serbest piyasada satılacak paraların karşılığında alınıp, Rusya'ya gidecektir. Bu da bizim bütçe açığımızın

daha da artmasını, Rusya'yla Türkiye arasındaki dengesizliğin, hani ticaret hacmindeki dengesizliğin Rusya lehine daha da artmasını temel nedenidir.

Bugün 2008 rakamlarıyla baktığımızda, 36,5 milyar dolarlık bir ticaret hacminin 6,5 milyar doları bizim Rusya'dan elde ettiğimiz, fazlası da 31 milyar doları da Rusya'nın bize sattığıdır.

Sayın Cumhurbaşkanımızla, Sayın Başbakanımızın dediğine göre ticaret hacmini üç katına çıkarttık. Çıkartırsan ne olur bu kafayla? Üç katını çıkartırsan, Bizim Rusya'ya yaptığımız ithalat 90 milyar dolar çıkar, senin Rusya'ya sattığın mal da 14 milyar dolar çıkar. Önemli olan anlayış değiştirmektir. Rusya'yla Türkiye arasında ticari ilişkilerdeki dengenin, lehine gerçekten Türkiye lehine çevirebilmektir.

Değerli arkadaşlarım; burada öngörülen VVER 1200 biliyorsunuz reaktörler. Yani, ben çok bir şeye girmek istemiyorum, hepiniz de bilim adamısınız. Şimdi, bu WER 1200 reaktörler ilk defa Türkiye'de deneniyor. Sovyetler Birliğinde iki tane inşası var. Yani, o VVER 1000'ler falan var da, VVER 1200 ilk defa Türkiye'de deneniyor. Yani, denenmiş, rüştünü ispat etmiş, ticari işletmeye alınmış bir teknoloji değil bu değerli arkadaşlarım.

Şimdi, bu VVER 1200'ler Sovyetler Birliği, Rusya'da o raporu sunmak istiyorum. Belki hocalarımızda da bilmiyorum, bilgileri var mı, bende orijinali de var. Değerli arkadaşlarım; Rusya'nın Balakovo'da bu VVER 1000'lerle ilgili çok mücadele yapılmış ve en sonunda bununla ilgili VVER 1000 reaktörleriyle ilgili mahkemeleşmiş ve Balakova Kenti Çevre Komisyonu Rus Greenpeace ve diğer sivil toplum kuruluşları 2004 yılı Ağustos ayında Moskova Başsavcılığına başvurarak, tarafsız bir bilim kurulu tarafından bu VVER 1000 tipi reaktörlerin dokümanlarının incelenmesini istemiş, değişik konulardan.

Bu konuda uzman kuruluşlardan oluşmuş Bilim Kurulu incelemesini yapmış ve vardıkları sonuç şu değerli arkadaşlarım; Balakovo Nükleer Santral Tesisinin yeni ünitesi için seçilen yer, toprak, stabilitesi, sismik durumu büyük bir sanayi kenti olan Balakovo'ya hem içme suyu, hem de hidro ekonomik yönden önemi bulunan Volga Nehri'ne tehlikeli yakınlığı açısından son derece kötüdür.

Değerli arkadaşlar; bundan daha önemlisi, uzmanların vardığı sonuca göre proje teknikle, ekonomik göstergeler açısından

savunulamaz. Dolayısıyla, bu nüfus için yeterli radyasyon düzeyi ve çevre güvenliği, güvenceleri veremez. Rusya'nın kendi bu Nükleer Güvenlik Yönetmeliği olarak bilinen bu kataloğa L 01 01 listesinde belirlenen standartlara uymuyor.

Değerli arkadaşlarım; şöyle bir soru sormak istiyorum: Kendi ülkesinde, kendi ülkesinin güvenlik yönetmeliklerine uymayan bir teknoloji kuran Rusya, Türkiye'de nasıl bu teknoloji kuracak? Bu birincisi.

İkincisi; yine biliyorsunuz, VVER 1000'in Bulgaristan Belene'de kurulmuştur ve Bulgaristan Belene'de bu iptal edilmiştir. Neden iptal edildiğini nükleer santralinin yılmaz savunucuları çok iyi bilirler. Şimdi, bu teknoloji yani, VVER 1200 ve 1000 teknolojisinin Avrupa Birliği standartlarına uymadığı, Avrupa Birliği tarafından lisans almadığı çok açıktır.

Bulgaristan Avrupa Birliği ülkesi, ama Türkiye şu anda Avrupa Birliği ülkesi değil. Belki o yönüyle baktığımızda, VVER 1200'lerin Avrupa Birliği standartlarına uyup uymadığı, orada sertifika alıp almadığı önemli değildir diyebilirsiniz, ama Türkiye Avrupa Birliği görüşmeleri devam ediyor değerli arkadaşlarım.

Gelelim, başka en önemli rapora çok önemli olduğu için Sayın Başkanım. Değerli arkadaşlarım; hep konuşuldu, "bunun hiçbir zararı yok, nükleer santralin hiçbir çevreye zararı yok, hiçbir etkisi yokmuş" bu rapor da Amerika Birleşik Devletlerinde California'da nükleer santrallerin deniz hayatına ve tarıma verdikleri zararlar ilgilidir.

Burada da açıkça sabrınızı zorlayarak, önemli bir raporu paylaşmak istiyorum. Burada Eyalet Su Kaynakları Kontrol Kurumu, Kalifornia Eyaleti'nin Çevre Koruma Kurumu, bizim sözüme ona adı "Çevre Bakanı" ama kendisi Enerji Bakanymış gibi davranan bakanlığın görevini yapan bir kurum bu. Kalifornia Çevre Koruma Kurumu. Burada arkadaşlar; Kalifornia Eyaleti'nde Mersin Akkuyu'da kurulacak 4800 megavat kurulu gücündeki VVER 1200 tipindeki nükleer santralin soğutma sisteminde kullanılacak Akdeniz suyunun reaktörleri de tek yönlü ve kapalı devre spekülasyonu sonucu tetikleyeceği çevresel sorunlar incelenmiş ve burada Kalifornia kıyılarında kurulu nükleer santrallerin soğutma sistemine çarpan 9 milyon değişik tür deniz canlısı ve 80 milyar yaklaşık 44 bin kg bu 80 milyar deniz canlısının yüzde 60'ı, yani 48 milyarı lavra niteliğinde balık yavruları saptanmış. Bunlara ek

olarak Kalifornia kıyılarında yaşayan fok, kaplumbağa gibi 57 değişik tür deniz canlısının bu soğutma sistemlerine çarpma ve takılması sonucunda en az yüzde 50'sinin öldüğü belirtilmiştir.

Bu çevresel felaket resmi raporla, Amerika'nın resmi raporuyla maalesef bugüne kadar Amerikan Çevre Koruma Ajansı tarafından bu santrallere verilen lisanslar aynı zamanda o bölgenin deniz yaşamının resmen yok edilmesine neden olmuştur demektedir. Burada bu raporla ilgili çok ayrıntılı bilgiler var. Raporun İngilizcesi de benim elimdedir.

Değerli arkadaşlarım; dolayısıyla artık bilim adamı olmak farklı bir dil, ben şu laftan hep gıcık kapmışımdır. "Düşünceye saygı duyarım" ben her düşünceye saygı duymam değerli arkadaşlarım. Benim düşünceme göre doğru veya yanlışlığı belirlenmeyen düşünceye saygı duyarım. Ama bilim tarafından, bilimsel olarak yanlışlığı kanıtlanmış düşüncelere saygı duymam mümkün değildir. Eğer, ben ona saygı duyarsam, o yanlış düşüncelerin devamını ben savunuyor olabilirim.

Şimdi, benim aklıma şu soru geliyor. Sayın Enerji Bakanına ben bu soruyu sordum, şimdi de buradaki herkese sormak istiyorum. Akkuyu Nükleer Santrali, kurulacak nükleer santralinde, nükleer yakıt zenginleştirme tesislerini kurulacağı sözleşmede bir cümle içinde geçirilmiş, "İleride mutabakat kalınacak koşullar" denilmiş, neyse o koşullar?

Arkadaşlar; orada gerçekten elektrik enerji ihtiyacımızı karşılamak için, elektrik enerjisi mi üreteceğiz, yoksa yakıt zenginleştirme tesisleri kurulduktan sonra, yüzde 4 yakıt zenginleştirilmesi yapabileceği bir tesiste yüzde 20 bu tıpta kullanılan izotopların üretilebileceği bir yakıt zenginleştiği mümkün olduğu da düşünülürse, acaba Rusya Akkuyu üzerinden, Kanada'da da bu tıpta kullanılan yüzde 20 izotopların artık bir sıkıntı olduğunu ve oradaki tesislerin çoğunun bakıma alındığı, onarımına alındığı, altı senedir, bu çok kârlı bir pazar. Acaba, Akkuyu üzerinden böyle yüzde 20 uranyum içeren bir zenginleştirme mi yapılacaktır? Hatta daha ileri gidiyorum. Çünkü bu nükleer santrallerle ilgili çok ciddi olarak Avrupa ve Amerika'da yaşayan bilim adamlarımızla temas halindeyim ve gerçekten burada Prof. Dr. Hayrettin Kılıç'a da, gerçekten Prof. Dr. Tolga Yarman Hoca'ya gerçekten teşekkür ediyorum.

Tolga Yarman Hoca Akkuyu Nükleer Santrali'nde yer seçiminde imzası bulunmuş bir kişi olarak aradan geçen 35 sene sonra, o yer

seçiminin bugün ne kadar yanlış olduğunu bilimsel olarak anlatmaya çalışıyor. Ama deminden burada arkadaşımız sordu Başkan da “Yer seçimi Akkuyu’da doğru mudur, yanlış mıdır?” dedi. Cevap verilmedi, bir sürü laf söyleniliyor. Bırakalım bir sürü laf arkadaşlar, Akkuyu Nükleer Santrali doğru bir seçim midir, yanlış bir seçim midir? Tolga Yarman yanlış diyor, diğer nükleerciler yanlış diyor, bilim adamları yanlış diyor. Yani, nükleer santrali savunan kimi hocalarımız da yanlış diyor.

Bu Akdeniz suyunun sıcaklığının 30 derece olduğu, tuzluluk oranının binde 39 olduğu düşünüldüğünde, bundan 40 sene önce orada bu yer seçim lisansı yapılırsa, bu nükleer santrallerinin turizme etkileri, tarıma etkileri, bu konudaki değerlendirilmemişken, 30 sene önce Tolga Yarman’ın iddiası şudur. “30 sene önce soğuk savaş döneminde özellikle, Karadeniz kıyılarında nükleer santralin kurulmasına izin verilmiyordu. O nedenle, biz oraya gitmiştik. Kaldı ki, Ecemiş fay hattı da bilinmiyordu” diyor.

Sayın Başkanım toparlıyorum. Değerli arkadaşlarım; şimdi bakın, nükleer konusunda bizim söyleyecek çok sözlerimiz var. Ama burada beş dakika olmaz. Bunu gerçekten kamuoyunu böyle hazırlamak gibi toplantılar yapılacaksa da, bu toplantıların gerçekten insanlığa çok fazla faydalı olduğunu da ben düşünmüyorum.

O nedenle; bu nükleerin faydaları var mıdır, yok mudur sabahlara kadar bunu tartışabiliriz, bu ayrı bir konu. Ama Akkuyu’ya ben orada oturan bir yurttaş olarak, son söz olarak şunu söylüyorum derim. Solucanlarımızı, kaplumbağamızı, havamızı, kumumuzu, taşımızı, toprağımızı, balıklarımızı, yılanlarımızı çıyanlarımızı, hatta son zamanlarda insanların ölümüne sebep olan kenelerimize sahip çıkmak üzere biz Akkuyu’da nükleer santralin yapılmasını ben bir vatandaş olarak karşıyım; siyasetçi kimliğim, diğerlerin hepsi bir hikâye. Çünkü sonuç itibariyle bunlar geçicidir.

Beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

Son konuşmacımız yavru muhalefetten, Milliyetçi Hareket Partisi Antalya Milletvekili Sayın Doç. Dr. Mehmet Günel.

Kendisi; Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını Amerika’da University Of Delaware, doktorasını yine

Ankara Üniversitesinden yaptı. DPT Müsteşar Yardımcılığı göreviyle kamu görevinde bulundu. Daha sonra Atılım, Bilkent, Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde hocalık yaptı. Ekonomi dalında beş kitabı olan bir milletvekilimiz.

Buyurun efendim.

MHP ANTALYA MİLLETVEKİLİ MEHMET GÜNAL- Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar; sona kalan dona kalırmış. Biz biraz da sona kaldığımız için değil, Sheraton'un ısıtmasından dolayı biraz donup kaldık.

Sabah konuşmamda söylemiştim. Hocam o zaman yine güldü, “Siyasetçiler sona kalır” diye. Bir de panelin en sonuna kaldık. Tabii, arkadaşlarımız sabahtan geldiler, söylediler; az önce Ali Rıza Bey de söyledi. Sayın Müsteşarımız onlara talimat gibi söyledi. Burada dinleyecekler, eleştirileri alacaklar diye, ama onlar oturumu bırakıp, Paneli bile bekleyemediler.

Ben sizlere öncelikle, sonunda değil, başında teşekkür ediyorum. İsrarla bizi dinleme konusunda kalıcı bir şekilde burada durduğunuz için, öncelikle teşekkür ediyorum.

Sayıdan ziyade, istek önemlidir diye düşünüyoruz. Sayın Aksoy da gitti. İlginç bir şey var. Arkadaşım belirtti, ama ben üzerine bir şey daha ekleyeceğim bir iki dakikanızı alıp. “Mecliste toplantı var” diye gitti. Mecliste iktidar milletvekilleri sadece parmak indirip kaldırıyor. Yani, orada muhalefet eden biziz. Açıkçası, şu anda da bir toplantı yok, ben size aleni söyleyeyim, önce sözlü, sonra önergeleri gündem dışı konuşmalar, saat 5’e kadar hiçbir şey yok, bunu bilirsiniz.

İkincisi; ben Plan ve Bütçe Komisyonu Üyesiyim. Şu anda sabahtan beri Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesi görüşülüyor ve ben Antalya Milletvekiliyim. Arkadaşlarım bana bir sürü şey söyledi. “Turizmciler şunu şunu Hocam” diye. Ama burada Türkiye'nin önemli bir meselesi ve çok önemli bir sivil toplum kuruluşu tarafından uluslararası bir kongre yapıldığı için, burada olmamız gerektiğine, hem Grup Başkan Vekilimize, hem Komisyondaki arkadaşımıza, parti yetkililerimize bildirdim ve tercihimizi burada kullanıyoruz. Çünkü burada söyleyeceklerimizin hem sizler açısından önemli olduğunu, hem de sizin söyleyeceklerinizden bizim öğreneceğimiz şeyler olduğunu düşünüyoruz.

O anlamda, katılımcılığın demokrasi açısından önemini bildiğimiz için buradayız. Bunu sadece Soner Bey'e söylemek için söylemedim. Siz bütün toplantılarda biliyorsunuz, biz bu tarafı temsil eden kişiler olarak size baştan söyleyeyim istedim.

İzlediklerimden Volkan Hocamın dediği gibi çok farklı şeyler de öğreniyorum. Ama söylediklerimin de hep teyidini almış olmaktan da üzülüyorum. Yani, konuştuğumuz şeyin özeti hepimizin söylediği benim başta söylediğim noktaya geliyor. Her ne kadar Sayın Müsteşar Yardımcımız (Selahattin ÇİMEN) cevap vermeye çalışsa da, TPAO Genel Müdür Yardımcısı Besim arkadaşımız da bize bir strateji çiziyor olsa da, bütün mesele yönetim anlayışımızdan kaynaklanıyor; daha doğrusu yönetememe anlayışımızdan kaynaklanıyor.

Arkadaşlarım bana stratejiden, politikadan bahsediyor. Değerli arkadaşlarım; Selahattin Bey'in uzman olarak çalıştığı dönemde ben DPT'de Müsteşar Yardımcısıyım. Hepinizin kurumlarınızda kullandığınız stratejik planlama kılavuzunu o dönemde hazırladık. Onun ötesinde, kurumsal yönetim lisansım var. SPK'dan alınmış, yani kurumsal yönetim danışmanlığı yapmak üzere, yani yönetimin ne olduğunu, stratejik yönetimin ne olduğunu biliyorum. Zaman zaman konferanslarımda da söylerim.

Stratejik planlama onun sadece bir unsurudur. Birincisi; stratejik düşüncedir. O da nerede hata yapıyoruz demektir. Siz her şeyi doğru yaptığınızı düşünürseniz, bizim zaten tartışacak bir şeyimiz yoktur. Meliha Hanım'ın söylediklerinden özellikle biraz daha dış uygulamalardan da bilgi sahibi olmuş olduk.

Mesele burada, değerli arkadaşım vatandaş olarak kendi görüşünü söyledi. Bunun çevresel etkileri başka bir şeydir, ekonomik boyutu başka bir şeydir, teknolojisi başka bir şeydir. Benim strateji yok dediğim şey bu zaten. Dünya yeni teknolojilere geçmiş. Az önce arkadaşlarımız sakıncalarını, Ali Rıza Bey raporları sundu; Meliha Hanım başka örnekler söyledi. Hocamız orada başka sunumlar yaptı. Hepsini farklı açıdan değerlendirdiler.

Peki, bunların hepsini bir havuza koyup, harmanlayacak bir devlet akli, bir ortak akıl yok mu? Ben politikanın, stratejinin ne demek olduğunu bilmiyorum, bana ders veriyorlar. Politika temel metindir, strateji ise işte söylediğimiz şeydir, hangisini ne zaman uygulayacaksınız; hangi zamanlamada yapacaksınız? Eylem planınız

nedir? “Efendim, şuraya koyduk, eylem planımız var” diyor. Eylem planı 2007’de konulmuş, bugün görüştüğümüz Turizm Bakanlığı’nın 2007-2012 diyor, 2011 geldi, en temel şey çevre çerçeve kanunu var, çıkmamış.

En temel konularda kanunlarınız duruyorsa, falanca bakan, filanca nedenden dolayı buna çekince koyuyorsa, bir yenilenebilir enerji kanunu. Soner Bey’e demin söylediğim için rahat söylüyorum. Bir komisyon başkanı, bir enerji bakanı yiyorsa, o zaman bunun arkasında başka bir şeyler var demektir değerli arkadaşlarım.

Söylediğimiz kibarca “strateji yoksunluğu” diyoruz, ama onu kayıralım, bunu kayıralım, siyasi olarak onu yapalım dersiniz, bu iş olmaz. Biz kanun çıkarıyoruz, adam gibi rekabetçi bir şekilde bir ihale olsun, en iyi teklifi veren, Türkiye açısından en uygun teknolojiyi öneren, bize Know-how getiren, kendi yerli kaynaklarımızı da sonra kullanabileceğimiz bir teknoloji seçelim diye. Sonra ne oluyor, iptal oluyor, sonra ne oluyor? Efendim, “biz anlaştık, devletler arası anlaşma yapıyoruz” kiminle? “Rusya’yla” Rusya’yı tercih edebilirsiniz.

Ben teknik boyutunu tartışmıyorum. Ben yöneticiyim, ben iktisatçıyım, ben o mantıkla bakarım. Mühendis olarak siz onun etkilerini, tepkilerini ortaya koyarsınız, ben Türkiye açısından bunun gerekli olduğunu düşünüyorum. Ama bu teknolojiyle yaparsanız zararlı olduğu da aşikâr. Ama bunun bir ortak akli yok mudur? Yani, kaygı duyduğum şey şu. Buraya geliyorsunuz, “ülke çeşitliliği sağlayalım, enerjide dışa bağımlılığı azaltalım, arz güvenliği sağlayalım” en önemli üç tane temel nokta.

Dün Sayın Bakan’a arz ettim, üç tane şey söylemiş. Parti programında, hükümet programında, üçünde de yok. Zaten, doğalgaz ve petrolde birinde yüzde 60’dan fazla, birinden 30’dan fazla Rusya’ya bağımlıyız. Rusya teknolojisi doğruysa seçelim, ama bakıyoruz, Ali Rıza Bey raporları verdi. Üstüne üstlük en konvansiyonel teknolojilerden birisi, şimdi oraya geçeceğim bir iki tane. Bu siyasi konuları önceden hemen söyleyeyim ki, sonra kafamızı karıştırmamasın diye böyle başladım.

Değerli arkadaşlar; 12 Mayıs 2010’da bu konuda anlaşma imzalandı. Şimdi bakıyorsunuz, neden Rusya’ya verildi? Ondan önce İtalyan Cumhurbaşkanı ile Putin arasında Rus ve İtalyan şirketleri arasında yapılan enerji anlaşmalarına baktınız mı? Neden verildi? Hepimiz de biliyoruz, kibarlıktan söylemiyoruz. Basında da yer aldı.

İktidara yakın olan bir grubun hattına Rusya pompalasin diye, onun karşılığında da nükleer enerjiyi verdik. Böyle bir şey ihalesiz verilir mi? O zaman, neden öbür kanunu çıkardınız, neden ihale açtınız veya üç dört defa önceki ihaleler neden iptal edildi; sadece çevre kaygısıyla mı; çevrecilerin baskısından mı?

Ben bunları anlayamıyorum. Burada fiyatlar da çok komik. 20 küsurdan düşüyorsunuz, 15,45'e; oradan düşüyorsunuz 12'ye bu kadar basit midir; fiyatlar bu kadar oynar mı arkadaşlar? Benim iktisatçı mantığıyla buna pek aklım ermiyor. Açıkçası, mühendislik olarak siz bir yorum getirebilerseniz, orasını dinlemekten memnuniyet duyacağım.

Kısaca şunu söylüyorum: Burada nükleer enerjinin kullanımına biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak karşı değiliz, santral de yapılır. Çünkü enerjide çeşitlilik sağlamamız gerekiyor, kendi kaynaklarımızı kullanalım diyoruz. Ama bunun bir planı, programı olması gerekiyor. Yani en erken 2018-2019'da bugün düğmeye basılmış olsa bile, biz "2023'te lider ülke Türkiye vizyonu" diyorsak, o zamana kadar bu santraller geçecekse, ne kadar maliyeti olacak? Dediğimiz gibi, Rusya'dan geçmiş, burada biz özünde bir tek doğru buluyoruz. Nükleer enerji ihtiyacı ve konudaki yatırım yapılması doğru. Ama geriye beş tane yanlış sıralanıyor. Esasında, bu ihtiyacın olması ve Türkiye'nin bundan faydalanması, dünya faydalanıyorsa, biz de faydalanacağız.

Şimdi bakalım, az önce söylediğim birinci şey, madde madde gidelim. Rusya'ya bağımlılığımız arttı mı, arttı. Bunun yapılması doğru bu, yanlı veya diğerlerinde o zaman, doğalgazda, petroldeki bağımlılığımızı azaltın. Eğer bunu veriyorsanız, başka anlaşmalar yapın. Maviakım'daki anlaşmaları bozun, yenilerini değiştirin, pazarlık yapıyorsunuz ya, yok.

İkincisi ve en önemlisi, isterseniz onu sona bırakayım, oradan devam edeyim, teknolojiyle ilgili. Fiyatlarda gerçekten, yani bu fiyat ayrı, bir de önümüzdeki 15 yılda garanti ediyoruz, sonradan da galiba çıkıp gidecekler. Herhangi bir şeyimiz yok, atık da bize kalacak gibi. 15 yıllık garanti var. Bizim 15 yıl boyunca yine ucuz enerji tüketemeyeceğimiz anlamına geliyor bu; yani elimizi kolumuzu da bağlıyorsunuz. Sıkıntı burada, yoksa enerjinin kullanılmasında sorun yok.

Putin açıklama yapıyor, diğer bir husus. Duma'da kabul edilsin diye görüşmeler yapıyorlar "Merak etmeyin, mülkiyeti bizde olacak"

diyor, ben de önceki gün okudum. “Bu santralin mülkiyeti bizim” diye milletvekillerini ikna etmek için orada açıklama yapıyor; basına da açıklama yapmış. Kenarına o maddenin not düşmüşüm. “Bunun mülkiyeti Rusya’ya ait olacak” diyor. Artı, bu projenin Türkiye neresinde? Demin, Ali Rıza Beyin en son söylediği hoşuma gitti. Adam burada santrali kuruyor, parasını alıyor, atıklarını bize bırakıyor, sonra da çekip gidiyor. O zaman başka bir şekilde enterkonnekte sistemine aktarınlar, başka bir yerden alalım. Hakikaten buraya geliyor, yani Türkiye bu projenin neresinde; teknik olarak bir şey mi öğrenecek, oradan bir şey mi alacak?

Bizim dediğimiz şeyleri kim dikkate alacak? Karar mekanizmasında var mıyız, yok muyuz? Böyle bir şey açıkçası bu yanlışlardan en önemlisi de, en son üzerinde konuşmak istediğim şey stratejiyle de ilgili olan, önümüzdeki yıllarda da önemli olacak kısım, nükleer teknolojisi. Rus nükleer teknolojisi şu anda basınçlı su reaktörü tipi dünyada yaygın, ama doğal uranyumla çalışmayan bir teknoloji olduğunu uzmanlar söylüyor.

Hâlbuki şu anda biraz daha yeni çevreye duyarlı olan teknolojilerde kando tipi daha basınçlı, ağır basınçlı suyla yapılan teknolojiler var. Bunu ben burada ana tespit olarak söyledim, ama araştırırken, bu arada dergide gördüm, çok daha canım sıkıldı. Ben bunları acaba soru işareti olarak bir yönetici, iktisatçı, ülke için kaygı duyan bir insan olarak düşünüyordum. Ama enerji konusundaki uzman arkadaşlarımız yazmışlar. Energy Report Dergisi’nde görünce, biraz ara sıra vakit buldukça okuyabiliyoruz, fazla vaktimiz olmuyor, böyle toplantılar vesilesiyle yeniden kaynakçamızı ve stoklarımızı gözden geçiriyoruz. O ara dikkatli bakmamışım, gözümden kaçmış. Şimdi, biraz daha yoğunlaştım.

Bununla çalışan birçok santral ve ülke var. Bunun üzerinde teknoloji çalışmaları yapıyor. Bor tartışmasına demin burada başlarken girdik, ama bunun işlenmesiyle ilgili - Hocam da biliyor, konuştuğumuz bir şey var- öğrencilerime de seminerlerde söylerim. Türkiye’de şu var, şu işlenmez, bu kaynak bu kadar denildiği zaman, borla ilgili sabah çoğunuz şahit olduğunuz için söylüyorum. Bir kamyon kum ne kadar; 1 m³ cam ne kadar, bir mikroçip ne kadardır? Hepsi silikondan yapılıyor. Sizin işleme kapasiteniz değil? Sizin işleme kapasitenizle ilgili. Nükleer reaktör yapalım, ama Türkiye’de toryum rezervleri sizler çok daha iyi biliyorsunuz. Biz sizlerin anlattıklarından bakıyoruz.

Toryumla, uranyumla, plütonyumla karıştırılıp, daha hem çevreye duyarlı teknolojiler anlamında yeni reaktör tipleri geliştiriliyorsa, bizim o zaman bu teknoloji seçiminde, yer seçiminin ötesinde bunu yapacak ülkelerle birtakım çalışmalar yapmamız gerekmiyor mu? Burada okuyunca, garibime gitti.

Gazi Üniversitesi'nden bir akademist 2004 yılında makaleyi yazmış. Orada bütün bunları ben de şimdi araştırınca gördüm. Kendim de Gazi Üniversitesi mezunuyum, ama mühendislikten bir arkadaşımız bu konuları yazdığı için, gözümden kaçmış.

İlginç bir şekilde Güney Kore'deki ve Japonya'daki bu teknolojiden bahsediyor. Size bir örnek söyleyeceğim, sonra toparlıyorum Başkanım, zamanımı aşmayacağım, herkesin sabrı sonuna geldiği için. Ama beynimizde yer etmesi gerekiyor bunların. 20-30 yıllık bir plan dâhilinde, aslında bizim de elimizdeki uranyum rezervlerini başta kullanırsak, sonra da toryum üzerine geliştirme yaparsak, hiç sıkıntı çekmeden biz toryum yakan bir nükleer teknolojisine sahip olma şansımız var; ama bugünden böyle kafa karışıklığıyla gidersek, 100 sene geçse yine bunlarla uğraşacağız.

Japonya ilginç bir şekilde Hitachi ve Toshiba şirketlerini kaynar sulu reaktör BWR teknolojisi öğrenmek için Amerikan General Electric (GE) firmasına, Mitsubishi firmasına, basınçlı su reaktörü teknolojisini öğrenmek için Westinghouse firmasına yönlendirmiş ve nihayetinde, hem bu teknolojiye sahip olmuş, hem de bunların hepsini diğer ülkelere satar ve kurar hale gelmişler.

Şimdi, bu örnekleri gördüğüm zaman, bizim o zaman burada bunu yazan hocalarımız, söyleyen arkadaşlarımız, sizler, sivil toplum kuruluşları, bizler siyasi temsilciler olarak bunları söylüyorsak ve eğer bu hususlar dikkate alınmıyorsa, bu işin arkasında başka bir şeyler aramak gerekir diye düşünüyorum. Yani, gerek Avrupa Birliği'nde, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Kanada'da, az önce söylediğim Kore'de, Japonya'da bu konuda sürdürülen çalışmalarda şu andaki mevcut reaktörlerde fazla teknik bir yakıt dizaynında değişiklik yapmadan, toryum, uranyum, plütonyum yakıtlarının etkin olarak kullanılması ve böylece stokların yavaş yavaş plütonyum stoklarının da azaltılması yönünde çalışmalar olduğu söyleniyor. O zaman, biz bunları ya bir stratejimiz, politikamız yok dikkate almıyoruz ya da az önce söylediğim gibi kafamızda başka kaygılar var. Bizim çocukların boru

hattından ki, onu da doğudan ihalesiz, tahsis yapmıştık hatırlarsanız. Onun karşılığında ikili perde arkası görüşmelerle, otel lobilerindeki özelleştirme çalışmaları gibi.

Az önce söylediğimde, yine Sayın Müsteşar da söylemişti. Enerji stratejisi başlarken, var dediklerinde, özelleştirme yol haritası. Böyle bir enerji stratejisi çıkıyor. Yine bugünkü stratejide de yine yeniden yapılandırma, özelleştirmeye hazırlama var. Ben Sayın Bakana da dün söylediğim için, rahatlıkla söyleyebiliyorum. “Sizin zaten enerjide anladığımız, bir şekilde özelleştirme, bir yerlere verme. Onun için de Özelleştirme İdaresi Başkanı’nı getirip, Enerji Müsteşarı yaptınız” dedim. Kendisi de arkadaşım, ama orada olduğu için burada da rahatlıkla söyleyebiliyorum.

Biz bunlardan kurtulup, sonuç olarak sadece enerjide değil, bütün alanlarda, Meliha Hanım’ın en son söylediği cümleye tekrar dönmek istiyorum. Büyük ülke, bölgede lider güç olmak istiyorsak, kendi yerli kaynaklarımızı en etkin şekilde bu ülke çıkarına, birilerinin çıkarına değil. Bu ülkenin çıkarına, bu topraklarda yaşayan insanların çıkarına kullanacaksak, ortak aklı kullanmak zorundayız. Bugün burada da bunun bir sonucu olarak değişik görüşten, değişik meslekten arkadaşlarımız sizlerle görüşlerini paylaştılar.

Sizlerin de burada yapacağınız tartışmalardan çıkacak sonuçları arkadaşlarımız bizlere daha sonra iletirler. Onlarla da hem sohbet ederiz, hem dokümanlarını alırsınız. İnşallah, bunları karamsarlık yaratmak için söylemedim. Ama durum tespiti de yapmamız gerekiyor. Halen aynı şekilde uğraşıp duruyoruz. Bir plansızlık, programsızlık, yol bulamama sorunu içerisindeyiz. Bunun da temel nedeninin ben yönetim anlayışı, daha doğrusu yönetimsizlik anlayışında olduğunu düşünüyorum. İnşallah Türk insanının bu dinamik yapısına uygun bir yönetim anlayışıyla, sadece 21. Yüzyılda değil, bu coğrafyada üçüncü bin yılda da Türkiye’nin süper güç olacağına inanıyorum. İnşallah bu dinamizmi hep birlikte oluşturur, daha milli bir duruşla, milli bir enerji stratejisiyle, milli bir ekonomi programıyla bunları gerçekleştiririz diye düşünüyorum.

Tüm emeği geçen arkadaşlarıma teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz, sağ olun.

Panelimizin sonuna geldik, ama aşığı yukarı 2,5 saattir konuşuyoruz. Bakıyorum, hâlâ 100 civarında seyirciyi tutabilmişiz. Sizleri de ödüllendirelim arzu ederseniz. Görüşlerini bildirmek isteyen veya özellikle soru sormak isteyen varsa, onları alalım. Sabrınızın tükendiğı yere kadar devam edelim ve nokta koyalım.

Buyurun efendim.

SALONDAN- Santral ömrü 15 yıllık deniliyor. 12-13 yıldan sonra radyoaktif kirlenme olmaya başladığında, santral bizim olmadığına göre, topraklar da Rusya'nın olmadığına göre, ne kadar bu titizlikle kirlenme yok edilebilir? Siz hükümet olarak düğmesini kapatsanız da o kirlenmenin halen devam edeceği, yıllarca devam edeceği bir gerçektir. Böyle bir senaryo altına nasıl atılıyor.

CHP MERSİN MİLLETVEKİLİ ALİ RIZA ÖZTÜRK- Konuşmamda da söyledim, bizi de hayrete düşüren budur. Anlaşma incelendiğı zaman, anlaşmada tamamen Rus tarafının hâkim olduğu, Türkiye'nin sadece Rusya'nın ürettiğı elektriğı belirlenen fiyattan alma konumundan ibaret olduğunu çok açıklıkla söyledim. Bu kirlenmeyle ilgili ben demin de söyledim. On tane soru önergem var, birisi de atık sorunun çözülmesi. Yani, atık sorununu nasıl çözmezmi düşünüyorsunuz? Hatta orada bu kullanılanlar biliyorsunuz, belli bir süreyle reaktörlerin yanında depolanması lazım, soğutulması için. Bununla ilgili nerede ne yapmayı düşünüyorsunuz? Cevap yok.

Bir konuyu da tekrar söylemek istiyorum. Diablo Kanyon Nükleer Santralinin kurulduğu okyanus kıyısında 74 kilometre uzunluk ve 3 kilometre açıktaki yaklaşık 225 km²lik deniz alanında yaşayan balık türlerinin yüzde 10,8'nin öldüğü saptanmış. Yine bu deniz kıyısının 120 km'lik şeridinde yaşayan kaya balıklarının 97-98 yıllarında ölüm oranının yüzde 11,4 olduğu saptanmıştır. Bu bilimsel rapordur; Amerika'nın bilimsel raporu. Bu rapordan sonra, zaten bu reaktörün lisansı uzatılmamıştır. Yani, denize atık su deşarj etme olayı iptal edilmiştir ve uzatılmamıştır. Onlar da çareyi George Bush'a, baskı uygulamakta görmüşlerdir.

Zaten, bu nükleer santrallerin en büyük sorunu atık sorununu çözememiş bir endüstri olmasıdır. Atık sorununu çözebilmiş bir endüstri olsa, zaten kamuoyunda bu kadar tartışılmaz. Şimdi, bu konuda hemen şu cümleyi de söylemek istiyorum: Oradan çıkan atıkların Sovyetler Birliğı alıcısı Rusya olacak, öyle anlaşılıyor, anlaşmada öyle gözükyor.

Şimdi, şu soru da hemen aklımıza gelmesi lazım. Oradan çıkan atıklar neyle gidecek Rusya'ya? Akdeniz, Ege, Marmara, boğazlardan geçip, Rusya'ya gidecek. Bundan 4-5 ay önceydi sanıyorum. İki bakanımız boğazlarda petrol taşıma olayını boğaz trafiğinin kaldırmadığını söylemişti. Biraz da bu Bakü-Ceyhan Boru Hattı'na petrol akıtmayı sağlama amacına yönelik olarak.

Peki, şimdi bana söyler misiniz? Boğaz trafiği bu petrol taşımalarını kaldırmayan boğazlar bu işi nasıl kaldıracak? Işınlama olmadığına göre. Bu konularda ben gerçekten samimiyetimle şunu söylüyorum. Hiçbir siyasi mülahaza ön görmeksizin, tamamen teknik ve sosyal konulardaki soruların açık ve net olarak yanıtlanması lazım. Belki de yapılan şey doğrudur. Bize anlatılması lazım. Sayın Meliha Okur da söyledi, bunları bilme ihtiyacımız var.

Sayın Okur; ayrıca bu bilgi teknoloji falan deniliyor. Bunları burada giremedik, keşke girebilseydik. Bilgi teknoloji falan filan, bizim orada söz söyleme hakkımız bile yok; bizim o tesislere girme hakkımız yok. Rusya izin verdiği kadar, izin verdiği ölçüde. Yani, bugüne kadar bu ülkede biz termik santraller aldık, termik santraller çalıştırdık. Şimdi, termik santral kurma teknolojisinin sahibi miyiz?

Deminden onu söyledim. Santral satın almakla, o teknolojiyi elde edemezsiniz, kaldı ki, burada santral satın da almıyoruz değerli arkadaşlarım.

Gerçekten öngörülmemiş bir modeldir. Yani, teknik boyutlarını girmiyorum. Nükleer enerji faydalı, zararlı, bunlara girmiyorum. Tümüyle bir hukukçu gözüyle, sözleşmeyi defalarca irdeledim. Burada tartışmaya hazırım, böyle bir şey olmaz. Beni zaten hayrete düşüren o, bunun olmayacağını tekrar söylüyorum, Sayın Bakan da zaten Meclis kürsüsünde yanıt dahi veremedi. Sadece oylayıp, geçirdiler. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Günel ekleyeceğiniz bir şey var mı? Yok. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. AHMET ERCAN (İstanbul Teknik Üniversitesi)- Bütün konuşmacılara, Değerli Başkana çok teşekkür ediyorum. Gerçekten, çok nitelikli bir tartışma oldu. Tabii, biz Türkiye'mizi tartışıyoruz. Ama Türkiye'mizi tartışırken, Türkiye'yi yönetenin burada olmamasını hayretle karşılıyorum. Yani, artık zaman çok geç. Burada alınacak

kararları acaba Meclise kim götürecektir, kim tartışacak, kaldı ki atı alan Üsküdar'ı çöktürmüş durumda.

Değerli bilim adamları ve siyasiler durumu çok iyi anlattılar. Doğrusu, bunları dinledikten sonra Ahmedinejad'a gıpta etmemek elde değil. Çünkü İran'ın nükleere girmesiyle, bizim nükleere girmemiz aynı değil. İran Rusya'dan teknoloji alıyor, ancak değerli siyasetçilerin söyledikleri gibi, oradaki nükleer profesörleri bu işin nasıl yapıldığını, içinden ipliğe öğreniyorlar. Bizim İran'la farkımız bu.

Bizde çok net olarak söylendi, Rusya'da yapılabilecek bir yapıyı Ruslar getiriyor, Türkiye kuruyor ve sen "ne koşulda olursa olsun, pislik bana ait, senin enerjini alacağım" buna çocuklar bile güler, akıl alır gibi bir olay değil. Ben Özdoğan Bey'e katılmıyorum. O iyi niyetli, farklı bir bilimsel açıdan bu işin gerekliliğini söyledi. Ben nükleer enerjiye karşıyım demek istemiyorum. Özdoğan Bey bunu güzel açıkladı. "Gerçekten, ihtirash olarak girmemiz gerekir" dedi, ama bu şekilde değil.

Şu anda, düşünün arkadaşlar, Türkler en güzel neyi yapar? Adana kebabı çok güzel yaparız değil mi? Adana kebabının eti bile şu anda dışarıdan geliyor.

Ben hayret ediyorum. Türkiye bu ürettiği enerjiyi acaba üretimde kullanabiliyor mu? Biraz önce gayet güzel bilim adamları da açıkladılar ki, Türkiye harika bir tüketici; ama üretici değil.

Burada üretilen enerjiyi de biz maalesef üretimde kullanamayacağız. Bundan sonra yapılması gereken bence ne? Her şey çok geç, gerçekten çok geç. Bundan sonra yapılması gereken bu tür bir nükleer santralin yapılmaması için direnişe geçmektir. Demokrasi, Türkçesi "el erkidir" yani, halkın gücünün yönetime yansımadır.

Biraz önceki, sabahki konuşmalarda da HES savunuldu burada. HES'lerin Türkiye'deki enerjisine payı yüzde 1'den daha azdır. Buna karşılık bütün Doğu Karadeniz'i kaybediyorsunuz; bütün Doğu Karadeniz'in o yeşilliklerini kaybediyoruz.

Arkadaşlar; dolayısıyla aldığımızla, verdiğimiz bir tartmamız gerekiyor. Hangisi daha ağırlıklı? Dolayısıyla, ben görüşümü bildirdim, ben hepimize candan teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyoruz, sağ olun. Buyurun.

YILMAZ BEKTUR- Rus teknolojisiyle ilgili olarak bir açıklama

yapmak istiyorum: Rusya'da bilinen iki tip reaktör var arkadaşlar. Birincisi; büyük güçte, esasen nükleer silah üretimine yönelik RBMK dediğimiz, Çernobil teknolojisidir. Bunların Türkiye'de kurulması söz konusu değildir; hatta dünyanın hiçbir yerinde kurulmayacağı Ruslar tarafından da belirtilmektedir.

İkinci teknoloji, VVER dediğimiz teknolojidir. Bunlar esasen Batıdaki basınçlı su reaktörlerinin hemen hemen aynısidir. Tek farkı, 440 tiplerinde, eskiden güvenlik düşünülmeden, koruma kabı dediğimiz, reaktör korunu çevreleyen yaklaşık bir metre kalınlığında beton ve üç dört santim kalınlığında çelikten oluşan koruma kabının olmamasıdır. İlginçtir ki, istatistiklere bakarsanız, teoride son derece zayıf gözükken bu reaktörler herhangi bir kaza da yapmamıştır. Fakat Ruslar daha sonradan dünyaya açılabilme zorunda olduklarını anladıkları için, VVER-1000 ve sonraki tasarımlarında koruma kabını yapmışlardır.

Dolayısıyla, bu teknolojinin Batıdakilerden önemli bir farkı yoktur. Atom Enerjisi Kurumu şöyle bir felsefe oluşturdu. "Bizim alacağımız santraller kendi ülkesinde lisanslanabilir olacak" dedi. İkincisi; eskiden şöyle bir düşünce vardı, "çalışmakta olan bir reaktörü de referans olarak göstermek". Buna çok ciddi itirazlar geldi. Nedeni çalışmakta olan reaktörler 1960 sonu ve 70 lerin teknolojisidir. Biz eski teknolojiyi mi alacağız endişesiyle itirazlar gelmekte idi. Sonraları, kendi ülkesinde lisanslanmış ve inşa halinde olan reaktörlerin de ülkemizde yapılabileceği şeklinde bir kriter oluşturuldu.

Dolayısıyla, Rusların önerdiği reaktörler 1200 dediğimiz reaktörler basınçlı hafif su reaktörleridir, 1200 megavat gücündedir, koruma kabı vardır. Avrupa Birliği'nden herhangi bir lisans alması zaten söz konusu değildir. Ancak, CE belgesinin olduğu bilinmektedir. Yani, kullanılan malzemelerin Avrupa standartlarında olduğu bilinmektedir.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Bektur, Sayın Vekilim o santrallerden iki tane yurtdışında olduğunu, birincisi Bulgaristan'da, birisi de bir yerde olduğunu söyledi.

YILMAZ BEKTUR- VVER'lardan altı tane Bulgaristan'da vardı, VVER-440 olan dört tanesi Avrupa Birliği'nin zorunlu koşulu olarak, Avrupa Birliği'ne girme koşulu olarak kapatılmıştır. Bunlar 440 reaktörleridir ve koruma kapları yoktur. Bunların çalışmaması gerektiğini bizde her yerde savunduk. Diğer 2 ünite VVER-1000 tipinde olup halen çalışmaktadırlar.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Bektur, Şu soruyu cevaplar mısınız? Tũrkiye’de Ruslar tarafından kurulacak santralin yurtdiŐında Şu anda çalışan bir santrali var mıdır?

YILMAZ BEKTUR- Hayır, alıŐanı yoktur, Ancak halen yapılmakta olan Leningrad ve Novovoronezh de inşa aşamasında olan VVER-1200 ya da bir başka deyiŐle AES-2006 reaktörleri vardır.

OTURUM BAŞKANI- Şu anda çalışan, benzeri bir santral yok, ũ tane yapım aŐamasındadır.

YILMAZ BEKTUR- İŐletmede, benzeri olan 1000 megavatlık reaktörler vardır. Fakat Rusların bize önerdikleri 1200 megavattır. İncelendiğinde görũlecektir ki, 1200 olması daha güvenli ve daha büyük gũte reaktörlerdir.

OTURUM BAŞKANI- TeŐekkũr ederiz.

CHP MERSİN MİLLETVEKİLİ ALI RIZA ÖZTũRK- Değerli arkadaşlarım; bu benim elimdeki rapor Balakovo bilirkiŐi raporu ve mahkeme kararları. Oradaki VVER 1000 dokũman teknoloğisiyle ilgili. VVER 1200 zaten Tũrkiye’de yok. Niye var diyorsunuz, insanların kafasını karıŐtırıyorsunuz, var diyorsunuz, yok, buna yok diyeceksiniz. Bu mahkeme konusu Şimdi, yok diyeceksiniz buna, dũnyada yok.

Şimdi, Rusya’da iki tane kuruluyor. Bir de bizim buraya kuruluyor. Ben Şunu sũylũyorum: “VVER sadece Sovyetlerde iki tane var, inşa aşamasında, bir de bizde var. DenenmemiŐ, rũŐtũnũ ispatlamamıŐ ve Avrupa Birliği standartlarına uygun değil” dedim.

Şimdi, bu rapor Balakovo’da yapılan bu VVER 1000’lerle ilgili. Hocam “Avrupa Birliği sertifikasyonu yoktur, ama ihtiyaç yok zaten” diyor. Tabii, ihtiyaç yok, ũnkũ Avrupa Birliği ũlkesi değil. Bulgaristan Belene’de neden iptal edildi? Şimdi, burada bu bilirkiŐilerin sũyledikleri lafa Hocam ne diyor? Arkadaşlar; bunlar çok açık. Sunulan proje metayalleri, karar açıklıyorum: “İçerdikleri bilĐiler açısından resmi niteliktedir. L01 01 listesiyle belirlenen amacın RD gereksinimliklerini tam olarak karşılıyorum.” deniliyor. Hocam ne dedi, “karŐılıyor” dedi.

Arkadaşlar; bu Sovyetler Birliği’nin bilimsel raporu. Tũrkiye’de gerçekler bu kadar arpıtılıyor. TeŐekkũr ediyorum.

Nerede karŐılıyor? İsterseniz Hocam bunları size vereyim; orijinalini de İngilizce vereyim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Özdoğan, buyurun.

ÖZDOĞAN YILMAZ- “Yer seçimi sorusu ve teknoloji seçimi sorusu bir yana, nükleer enerjiyi benimseyelim mi, benimsemeyelim mi?” sorusu bir yana.

Şimdi, konuşmamda da belirttiğim gibi, biz yüzde 80 dışa bağımlı bir enerji ekonomisiyiz ve yüzde 90’da fosil enerji bağımlı bir ekonomiyiz. Bundan kurtulmak için ben diyorum ki, diğer alternatif enerjilere geçelim. Nükleer çok daha güçlü, çok daha büyük hacimli enerji üretebilen bir teknoloji olduğu için, ...

OTURUM BAŞKANI- Sayın Özdoğan; nükleere karşı hiçbir konuşma duymadık şu ana kadar. Herkes nükleerin yararlı olduğuna inanıyor, fakat bu yöntemin, bu santralin, bu uygulamanın eleştirileri yapıyor; yani anti nükleer bir görüş yok, onu savunan kimse yok.

ÖZDOĞAN YILMAZ- Şimdi, benim üzüldüğüm, yanlış yer seçimi veya yanlış teknoloji seçiminden dolayı - ki bunlar hakikaten dehşet verici, nükleer enerji seçimini lanetlemek yanlış olur.

OTURUM BAŞKANI- Bu dehşet olumlu mu, olumsuz mu, ben anlayamadım.

ÖZDOĞAN YILMAZ- Olumsuz, yani bu Akkuyu anlaşması bence hepimizin üzülmesi gereken bir anlaşma metni.

Ahmet Hoca’nın dediğine de gelirsek - ne yapabiliriz diye bu noktada... Benim sizden istirhamım, siyasiler olarak sizin bence mahkemeye gitmeniz lazım. Bu anlaşmanın iptal edilmesi için mahkemeye gitmeniz lazım. Gittiniz mi?

OTURUM BAŞKANI- Gidildi.

Meliha Hanım sizin ilave etmek istediğiniz bir şey var mı?

MELİHA OKUR- Efendim, 55 yıldır Türkiye nükleer enerjiyi aynen böyle tartışıyor. Türkiye hiçbir konuda ortak akılda buluşmıyor. Türkiye iletişim yönetimi yapamıyor. Taktiksel, taktikler başarıyı getirmiyor; stratejiler başarıyı getiriyor.

Dolayısıyla, Türkiye birincisi; *enerjide arz güvenliği sorunu yaşıyor.*

İkincisi; *pahalı enerji tüketiyor.*

Üçüncüsü; *enerjide dışa bağımlı.*

Dördüncüsü; *Türkiye temiz enerji tüketmiyor, temiz enerjiyle tanışmamış.* Bu kadar ciddi bir sorunu var ve Türkiye aslında sermaye dolar fukarası. Dolayısıyla, 100-120 milyar dolar ihracat, 140-160 milyar dolar ithalat yapıyor ve enerji ithalatı yaptığı ihracatın yüzde 30'luk kısmına denk düşüyor. Önümüze tabloyu koyacağız ve açıkçası bir yerin tarafı, karşıtı, küçük siyasi hesaplar değil, açıkçası "Büyük Türkiye" düşünülür kuracağız. Bizim temel sorunumuz bu.

Dünyanın ilk on büyük ekonomisi arasında bu ülke girebilir. Niye? Bu ülkede yetişmiş işgücü var, bu ülkede girişimcilik ruhu var; bu ülkede aslında iş yapma kültürü de var, ama bu ülke yoksul. Bu ülke son küresel krizde gördü ki, zenginlerin daha çok kazandığı, yoksulların daha yoksullaştığı rantiyeye teslim olmuş bir ülke. Sıcak paranın etkisi altında.

OTURUM BAŞKANI- Pardon, teğet geçmemiş miydi?

MELİHA OKUR- Kriz elbette teğet geçti. Türkiye üretiyor, üretimi yeterli değil. Dolayısıyla, Türkiye üreten bir ülke olmak için ucuz enerji bulmak, yaratmak zorunda. Nereden yaratacak? Petrol ve doğal gaz mecburen al ya da öde anlaşmaları yaptı. Türkiye'yi niçin, siz burada tartışıyorsunuz, Soner Bey gitti. Yenilenebilir enerjiyi rafa kaldırdı. En az üç yıl o dosya Meclisin tozlu raflarında bekleyecek. Çünkü al ya da öde anlaşmasına bağlı. Önümüzdeki beş yıl içinde kullanmayacağımız, ama almak zorunda olduğumuz doğal gazın parasını ödemek zorundayız, olay bu kadar basit. Niye böyle anlat mıyorsunuz? Merak ediyorum, açıkçası nükleerde de siyasetçilerin komisyon pazarlığı uğruna, eğer nükleer enerjide bir alternatifse, yer ve teknoloji seçimi konusunda Hocamın dediğine katılıyorum. Birbirimizi öldürerek, gırtlaklayarak değil, ama doğru teknoloji ve yer seçimi konusunda ülkenin çıkarları için bir model yaratılacaksa, daha uzlaşıcı bir tavırla çözüm bulunmak zorunda.

Benim söyleyeceğim bu. Bu ülkeyi teraziye alacağız, terazinin bir kefesi bu, diğer kefesi bu. Zenginleşmek istiyorsak, zenginliğe düşman olmak istemiyorsak ve global köyün üreten kısmında yer almak istiyorsak, kafaları değiştireceğiz. İletişim yönetimi, siyasetçilere de aynı şeyi söylemek zorundayım. Özellikle, gazeteciler medyanın çok feci olduğu bir dönemden geçtiğini de biliyorum.

O yüzden, açıkçası orta yolu bulmalıyız ve nükleer enerji ben vatandaş olarak korkuyorum, ama çaresizliği de gördüğüm için, daha sakın yaklaşmak ve aramak zorundayız hakkımızı.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ederiz, sağ olun. Buyurun.

ORHAN NASUHOĐLU (Simav Turizm Kùltür ve Kalkınma Derneđi Başkanı; Simav Jeotermal Platformu Genel Sekreteri)- Sözlürim, sorum Soner Aksoy Bey'e, Kùtahya Milletvekilimiz olacaktı, ama kendilerinin işleri olduğu için ayrıldılar.

Soner Aksoy Bey'in ve ondan sonraki Enerji Komisyonu, onun başkanlığında ve sonraki Enerji Komisyonu Türkiye'de bir jeotermal enerji konusunu, ikincisi yenilenebilir enerji konusunu, üç Şimdi de nükleer enerji konusunu ağzını yüzüne bulaŐtıran bir durumu meydana çıkartacaktır.

Soner Aksoy'a sorum Şu olacaktı. Kamu yararı meselesini niçin çıkardınız Anayasadan? Tabii, bu memleket yüzde 70 referandumu onayladı, ama niçin çıkardınız, korktuğunuz yerler mi vardı?

Benim D-Salonu'nda sunumum var. "Türkiye'nin Jeotermal Enerji Seçiminde Yenilenebilir Jeotermal Kaynak ve Sürdürülebilir Çevrenin Toplum ve Doğa İçin Önemi" diye davetimiz vardır. Soner Aksoy Bey'e de iletirsiniz. Ben kendisini davet ettim giderken, gelemeyecek herhalde.

OTURUM BAŞKANI- Ben iletirim, merak etmeyin, sağ olun, teşekkür ederim.

Başka soru var mı? Gayet güzel bir yerde noktalıyoruz. Ben sizleri bizi izlediğiniz için, değerli panelistlere katıldıkları için teşekkür ediyorum. Bir cümle söylemem gerekirse, görebildiğim kadarıyla hiç kimse nükleere karşı değer. Ülkenin kalkınması için, kaynak çeŐitilmesi için, diğer birçok nedenlerle nükleere evet, ama gördüğüm kadarıyla en çok itiraz edilen konu, bu nükleer santral ihale yöntemi, santral seçimi, santralin tipi, ülke tipi gibi konulardan kaynaklanıyor. Bunları cevabı da sanıyorum Hükümet ve Enerji Bakanı'na düşüyor değer mi efendim?

Tekrar teşekkür ediyoruz, iyi akŐamlar diliyoruz.

NOTLAR

A series of horizontal dotted lines for taking notes.